

משרד החינוך התרבות והספורט
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 158 - כסלו-טבת התשס"ה

חברי המערכת:	הרב אליהו אביעד, בת-חן אהרונסון, ד"ר אברהם גוטליב, הרב אריה וינברגר, ד"ר אריה סטריקובסקי, שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, שמחה סיאני, חנה תובל
סדר וגרפיקה:	שושנה שחר
עיצוב עטיפה:	סטודיו "שושנה שחר" - רעות גריידי
הדפסה:	"סקורפיו"
הוצאה לאור:	מחלקת הפרסומים, משרד החינוך התרבות והספורט

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך התרבות והספורט
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464
אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית: www.education.gov.il/toranit
© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ה

תוכן העניינים

5	תאריכים ומאורעות בחודשי כסלו-טבת
14	בדרך האתרים - מס' 2
17	חומר עיוני למדריכה
	דינים
21	מדיני חנוכה
23	לוח המודעות מס' 140 - תשבץ חנוכה
24	פסיפס קהילות ישראל - יהודי גרמניה - חלק א
27	פעולות
27	א. חנוכה
38	ב. עשרה בטבת - יום הקדיש הכללי
40	ג. 800 שנה לרמב"ם
43	ד. פרשת השבוע
48	מלאכות יד
51	חומר עזר
53	פתרונות לתשבץ החנוכה
53	פתרונות לפרשת השבוע לנוער

(אירועים ואתרים)

חודש כסלו

הקדמה

חודש כסלו הוא החודש השלישי מחודש תשרי והחודש התשיעי מחודש ניסן. מקורו של השם כנראה במילה כסל שפירושה תוחלת (למטר). בלוח גזר הוא נקרא "ירח לקש" על שם הזריעה המאוחרת. החודש נזכר בתנ"ך: "ויהי בשנת ארבע לדריוש המלך היה דבר ד' אל זכריה בארבעה לחודש התשיעי בכסלו" (זכריה ז: א).
מזל החודש: קשת. לפי שהוא חודש הגשמים ובו נראית לעתים הקשת בענן. בחודש זה ניצחה קשת החשמונאים הגיבורים את האוייבים.

אירועים

י"ד בכסלו תשס"ד (2003) - החלטת האו"ם על בניית גדר ההפרדה.

באו"ם הוחלט לבקש מבית המשפט הבינלאומי בהאג לתת חוות דעת על בניית גדר ההפרדה שישראל בנתה ועדיין בונה כדי למנוע חדירת מחבלים לתחומה. פסק הדין היה שהגדר בלתי חוקית ויש לפרק אותה. בניגוד להחלטת בית המשפט בהאג, בית המשפט הגבוה לצדק בישראל קבע שהגדר חוקית, אולם תוואי הגדר צריך להיות קרוב ככל האפשר לקו הירוק.

י"ז בכסלו תש"ח (1947) - כ"ט בנובמבר - עצרת האו"ם החליטה על חלוקת ארץ-ישראל והקמת מדינה יהודית.

לאחר שבריטניה העבירה את בעיית ארץ-ישראל להכרעת האו"ם בעקבות מלחמת המחתרות ובעקבות לחץ בינלאומי, מינתה העצרת הכללית של האו"ם ועדה מיוחדת לבדוק את הבעיה על בוריה ולהגיש הצעות. רוב חברי הוועדה החליטו על חלוקת ארץ-ישראל לשתי מדינות - יהודית וערבית - והשארת ירושלים בפיקוח בינלאומי. בעצרת הכללית של האו"ם ביום 29 בנובמבר 1947 החליטה העצרת לאשר את הצעות הוועדה. 33 הצביעו בעדה, 13 הצביעו נגדה, ועשר מדינות נמנעו. החלטת האו"ם התקבלה בארץ בהתפרצויות של שמחה, והמוני יהודים יצאו במחולות ברחובות הערים הגדולות בארץ.

ערביי ארץ ישראל הגיבו על ההחלטה בזעם. ה"ועד הערבי העליון" הכריז על שלושה ימי שביתה במחאה על החלטת האו"ם, העיתונות הערבית החלה בהסתה להתנגדות בכוח להקמת מדינה יהודית, ובכך מלחמת העצמאות החלה בהתקפה ערבית על אוטובוס יהודי ליד לוד. בארבעת החודשים הראשונים היתה זו בעיקר מלחמה בדרכים וטרור בערים והיוזמה היתה בידי ערביי הארץ.

י"ט בכסלו תשס"ד (2003) - תפיסתו של הרודן סאדם חוסיין.

הרודן סאדם חוסיין מעיראק נתפס בשוחה קרוב לכפר מולדתו על ידי כוחות הקואליציה. יש לציין שבאותו התאריך שסאדם חוסיין נאסר, שוחרר הרב שניאור זלמן מלאדי ממאסרו ברוסיה.

כ"ה בכסלו - ג' תקצ"ו, 164 לפני הספירה - חנוכה.

חג החנוכה נחוג במשך שמונה ימים, מכ"ה בכסלו עד ב' או ג' בטבת (תלוי אם חודש כסלו של אותה שנה חסר או מלא), לציון ניצחונו של יהודה המכבי וחילו על היוונים והמתיוונים ולזכר טיהור המקדש וחנוכתו בכ"ה בכסלו בשנת 164 לפסה"נ.

ניצחונם של המכבים הביא לשיחוררה של ארץ יהודה משעבוד זרים, לביטול הגזירות שגזר אנטיוכוס הרביעי (אפיפנוס) על היהודים (איסור של שמירת השבת, איסור ברית מילה ועוד), לחידוש העבודה בבית המקדש ולכינונה של מדינה יהודית עצמאית.

בכ"ה בכסלו, כאשר נכנסו המכבים להיכל המחולל, לא יכלו להדליק את נרות מנורת המקדש, כי לא מצאו שמן טהור מפני שהיוונים טימאו את כל השמנים. נמצא רק פך שמן טהור אחד בחותמו של הכהן הגדול, שהספיק ליום אחד. ונעשה להם נס והשמן דלק שמונה ימים (ראה תלמוד בבלי, מסכת שבת כא:). מקור השם "חנוכה" בחנוכת המזבח. ויש המסבירים: חנוכה - חנו כ"ה: המכבים וצבאם חנו בכ"ה בכסלו לאחר ניצחונם.

מלחמתם של המכבים היתה על רקע רוחני. לא היה זה מאבק מתוך רצון להשתלט, אלא מאבק מתוך רצון לחיות חיי יהדות מלאים ולהתנער מכל כפייה של שלטון זר. לזכר נס פך השמן, המסמל את הפן הרוחני הזה של החג, אנו מדליקים את נרות החנוכה.

על פי החידון הבינלאומי לזהות יהודית

קו הזמן - תקופת בית המקדש השני

	חורבן בית המקדש השני	כיבוש ירושלים על ידי הרומאים	מרד החשמונאים	גרות אנטיוכוס	אלכסנדר מוקדון כובש את ארץ ישראל	שלטון אחשוורוש פורים	הצהרת כורש ובניית בית המקדש השני	חורבן בית המקדש הראשון	
לכני ספירת הנוצרים	586	589	356	333	167	63	0	70	ספירת הנוצרים
	ארץ ישראל תחת שלטון הפרסים. היישוב היהודי בארץ ישראל גדל	ארץ ישראל תחת שלטון החשמונאים	ארץ ישראל תחת שלטון החשמונאים	ארץ ישראל תחת שלטון היוונים (בית תלמיד (מצרים) בית סלבקוס (סוריה))	ארץ ישראל תחת שלטון הרומאים				
	(כ-190 שנה)	(כ-190 שנה)	(כ-110 שנה)						

על פי "תורה בחיי יום יום חגים ומועדים - חנוכה", נושאים חינוכיים בשילוב אקטואליה,

מינהל לחינוך התיישבותי, בעריכת עמנואל קרליבך, שמואל דוקוב

אתרים

ט"ז בכסלו תרפ"ה (1924) - הנחת אבן הפינה להרצליה.

העיר הרצליה הוקמה בשרון הדרומי, על חוף הים, מצפון לתל-אביב, ליד הכביש לנתניה. היא נקראת כך לזכר בנימין זאב הרצל, חוזה מדינת היהודים ומייסד ההסתדרות הציונית העולמית.

את הצריף הראשון הקימו המתיישבים בין כפרים ערביים ואוהלי בדואים, על גבעה גבוהה שלמרגלותיה השתרעה ביצה.

כעבור זמן הצטרפה המשפחה הראשונה - משפחת לנצט, ואחריה הגיעו מתיישבים נוספים ופועלים.

בחודשים הראשונים גרו כולם בצריפי עץ ובתנאים קשים.

שנים אחדות אחרי הווסדה נקלעה המושבה למצב כספי קשה. החברה הבונה "קהילת ציון" של יהודי ארה"ב, לא יכלה לגייס כספים לכיסוי החובות הרבים בשל המשבר הכלכלי בארה"ב. התושבים היו עניים, חסרי פרנסה ולא יכלו לפרוע את ההלוואות שהכבידו עליהם. המושבה הצעירה עמדה על סף פשיטת רגל.

מנהלי קרן היסוד נחלצו לעזרתה ושילמו את חובותיה, מתוך רצון לשמור על שמם הטוב של ציוני אמריקה. תמורת התשלום הועברו נכסי המושבה לקרן הלאומית.

מספר חודשים לאחר מכן פרצו פרעות תרפ"ט (1929) שפגעו בעיקר בחברון, בצפת, בירושלים ובשורה של יישובים כפריים.

הרצליה לא הועמדה במבחן כי היא התארגנה היטב מראש. סניף ה"הגנה" המקומי הקיף אותה בעמדות ושיגר טנדרים עם אנשים חמושים - עובדות שלא נעלמו מעיני השכנים הערבים.

רוב התושבים נימנו עם כוחות ה"הגנה" שעברו קורסים, השתתפו במסעות והתאמנו הרחק מעין רואה.

העבודות הראשונות במושבה היו חפירת תעלות ניקוז וייבוש הביצה נושאת הקדחת. כמו כן נחפרה הבאר הראשונה, נבנה מגדל מים והונחו צינורות.

הרצליה של הימים ההם כללה חקלאים, תושבים שעסקו בשירותים, מסחר ועבודות מחוץ למקום ופועלי חקלאות רבים.

פרדסי השרון בכלל והרצליה בפרט סיפקו תעסוקה למאות פועלים, במיוחד בחורף בעונת הקטיף והאריזה. הפועלים היו מאורגנים במסגרת מועצת הפועלים המקומית שסייעה בהקמת שכונות פועלים.

בתקופת מאורעות 1936-1939, ידעה המושבה, כמו כל היישוב, ימים קשים. היא, אמנם, לא הותקפה, אך בסביבותיה התחוללו תקריות.

במלחמת העצמאות נחשבה הרצליה לאחד היישובים השקטים ביותר. הכפרים הערביים באזור לא העזו להתגרות בה בשל גודלה ועוצמתה. באביב 1948 נטשו הערבים את כפריהם.

עם הקמת המדינה קלטה הרצליה עולים רבים שהתגוררו תחילה במעברות, ועם חיסולן עברו לשכונות חדשות שהוקמו במושבה.

לקראת סוף שנות ה-50, היה ברור שעידן ה"מושבה" עומד להסתיים. בשנת 1960, במסגרת האירועים לציון מאה שנה להולדת בנימין זאב הרצל, הוענק להרצליה מעמד של עיר, לאחר 36 שנותיה כמושבה חקלאית.

מאמצע שנות ה-80 החלה העירייה בפיתוח תשתיות לתעשייה והפכה את האזור לאחד ממוקדי התעשייה עתירת הידע החשובים בישראל.

המוזיאון

בביתם של שרה וברוך צ'ז'יק, מראשוני המתיישבים בהרצליה, שוכן מוזיאון בית ראשונים. המוזיאון הוקם על ידי עיריית הרצליה ואגודת "משך ראשונים". ברוך צ'ז'יק היה בוטנאי חוקר צמחיית הארץ. הוא פירסם ספרים בנושא וטיפח בתצר ביתו גן בוטני ובו צמחייה מיוחדת, שהבולט בה הוא ארז הלבנון. גן שרה וברוך צ'ז'יק תוכנן מחדש כחלק בלתי נפרד מבית ראשונים.

"בית ראשונים" נועד להנציח את שנותיה הראשונות של המושבה הרצליה, עד הקמת המדינה בשנת תש"ח-1948, למען יכירו הדורות הבאים את תולדות העיר.

בית ראשונים מציג את תולדות הרצליה מראשיתה ועד הקמת המדינה באמצעים אור-קוליים משוכללים. בתצוגה צריף המסמל את ראשית ההתיישבות; חדר משוחזר משנות ה-30 ובו כלים, פורטטים ושקופיות בתים משנות ה-30; דיורמה גדולה של ראשוני הרצליה והסבר עליהם באמצעים אור-קוליים; פסלי דמויות אופייניות של תושבי הרצליה בשנותיה הראשונות - פועל, מתיישבת, איש קבוצת "בני בנימין" ונציג חברת "קהיליית ציון האמריקאית"; מודל של המושבה בשנות ה-30; הדגמת העבודות הראשונות במושבה: הכשרת הקרקע, בניית בתים ועבודות חקלאיות; ענף ההדרים מובלט באמצעות דיורמה של בית אריזה. מדור מיוחד בתצוגה מבלוט את הקשר בין חזונו של הרצל למושבה הנושאת את שמו.

חדר מיוחד מתאר את האזור המערבי של הרצליה - פיתוח חוף הים, הקיט, וכן ממצאים

ארכיאולוגיים מאפולוניה. מדור אחר מתאר את ההווה, התרבות והחינוך במושבה. מדור נוסף עוסק בנושאי ביטחון והגנה; הסליק, ההעפלה, האימונים בנשק וכדומה. תכנית אור-קולית קצרה מתארת את תולדות המקום מימי קדם; כמו כן מוקרן סרט וידיאו המתאר את התפתחות הרצליה עד ימינו.

ממרפסת הקומה השנייה משקיפה דמותו של הרצל (על פי התצלום המפורסם מבאזל). בבית ראשונים ספרייה וחדר עיון ללימוד תולדות הרצליה. במקום מתקיימים סיורים לתלמידי בתי הספר ולקבוצות אחרות. המוזיאון נפתח לקהל ב-1988.

כתובתו: רחוב הנדיב 8 (ליד בית העירייה), הרצליה 46485. לפרטים ניתן לפנות לדוד בטלפון: 09-9504270.

→ בית הכנסת הגדול בהרצליה

↻ בית הראשונים בגנו של הבוטנאי הידוע ברוך צ'יזיק, שהיה מראשוני הרצליה

ביבליוגרפיה

- **אנציקלופדיה מפה** - כל היישובים וכל האתרים בישראל.
- **אריאל** - אנציקלופדיה לארץ-ישראל, ד"ר זאב וילנאי.
- **"סיפורי ערים"** - סיפורן של שישים וארבע ערים, עורך זאב ענר, משרד הבטחון ההוצאה לאור.

חודש טבת

חודש טבת הוא החודש הרביעי מחודש תשרי והחודש העשירי מניסן.

מקורו של השם מלשון טביעה ושקיעה בבוץ מחמת הגשמים.

החודש נזכר לראשונה במגילת אסתר ב: טו "ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחודש העשירי הוא חודש טבת בשנת שבע למלכותו".

מזל החודש: לפי המסורת היהודית נקרא המזל גדי משום שבו יוצאים הגדיים למרעה, לאחר שהשדות מוריקים בעקבות הגשמים.

אירועים

ג' בטבת - ח' דחנוכה - זאת חנוכה.

היום האחרון של חנוכה נקרא "זאת חנוכה" מפני שמסיימים באותו יום את פרשת הנשיאים וקוראים בה "זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו" (במדבר ז: פד). והטעם שקורין בחנוכה בפרשת הנשיאים, אף על פי שהנשיאים הקריבו את קרבנותיהם בניסן, הוא משום שלפי הקבלה נשלמה מלאכת המשכן ביום כ"ה בכסלו, הוא היום בו קרה נס חנוכה ויש בזה רמז לחנוכת המשכן (טור סימן תרפ"ד מהפסיקתא).

יום זה מכוון כנגד שמיני עצרת שלאחר שבעת ימי החג, שיש בו מכל מה שיש במועדים שלפניו, מעניין כפרה של הימים הנוראים ומעניין שמחה של החג. אף "זאת חנוכה" כולל כל מה שיש בימים הקודמים: שמחה וישועה, הלל והודאה.

ג' בטבת תש"ן (1989) - העלייה ההמונית מברית-המועצות.

במהלך שנת 1990 הגיעו לארץ (למרות מלחמת המפרץ) כ-200,000 עולים, רובם מארצות חבר העמים (ברית המועצות לשעבר). המדינה נאלצה להתמודד עם קליטת גל עלייה עצום שכמותה לא ידעה מאז 1951. הבעיה החמורה ביותר היתה מצוקת הדיור. כפתרון זמני לבעיה, העולים שוכנו במחנות צה"ל, בבתי מלון, במתקני נופש ובשכונות קרוואנים. העולים נאלצו להסתפק בעבודות מזדמנות למרות שרוב רובם היו בעלי מקצועות חופשיים (רופאים, מהנדסים, מדענים וכלכלנים).

למרות הברכה הטמונה בעלייה זו, היו אלו שטענו שגם רוסים שאינם יהודים מציגים תעודות מזויפות המעידות כאילו על יהדותם, כדי לזכות לסיוע מהמדינה.

העלייה מארצות חבר העמים השפיעה ותשפיע על הדורות הבאים.

ו' בטבת תש"ט (1949) - מבצע חורב - המבצע האחרון של מלחמת העצמאות.

במבצע חורב סולק הצבא המצרי מארץ-ישראל (פרט לרצועת עזה) וצה"ל חדר זמנית לצפון חצי האי סיני. המבצע הסתיים בפינוי צפון סיני כתוצאה מלחץ בריטניה וארה"ב ולאור הודעת מצרים על נכונותה לדון בשביתת נשק.

ח' בטבת - "תרגום השבעים" - תרגום התורה ליוונית.

ביסודו הוא תרגום יהודי קדום. ב"איגרת אריסטיאס" מובאת מסורת קדומה על דרך חיבורו ולפיה יזם את התרגום המלך תלמי פילאדלפוס (המאה השנייה לפנה"ס), שהיה חובב ספרים. הוא פנה לכהן הגדול בירושלים שישלח אליו מומחים לתרגם למענו את התורה ליוונית. למרות שכל אחד ואחד מהחכמים ישב ותרגם בנפרד, כל התרגומים יצאו שווים זה לזה.

י' בטבת - יום הקדיש הכללי - יום צום.

ביום זה התחיל המצור על ירושלים לפני חורבן הבית הראשון כמו שנאמר "ויהי בשנה השביעית למלכו, בחודש העשירי בעשור לחודש בא נבוכדנאצר מלך בבל, הוא וכל חילו על ירושלים ויחן עליה ויבנו עליה דיק סביב; ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו בתשעה לחדש - ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ" (מלכים ב, כה א-ג) אם חל עשרה בטבת בערב שבת מתענין בו ביום ואין לדחותו, מפני שנאמר "בעצם היום הזה" וגם דוחה אחד משבעת ימי המשתה של חתן, אם חל בעשרה בטבת, כי כתוב "אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

חכמי ישראל הסמיכו ימי פורענות נוספים לאלה שנקבעו במסורת הדורות. לאחר השואה שפקדה את עמנו בימי מלחמת העולם השנייה, כאשר יותר משישה מיליון יהודים נרצחו בידי הנאצים (ימ"ש) החליטה הרבנות הראשית לישראל לקבוע יום זה כ"יום הקדיש הכללי" לחללים שלא נודע יום מיתתם בשואה. ביום זה מדליקים נר נשמה ולומדים משניות לעילוי נשמות הקרבנות.

בעשרה בטבת מתענים מהשכם בבוקר עד צאת הכוכבים.

כ"ד בטבת תשס"ד (2004) - פעולת מחאה של השגריר צבי מייזל.

בפעולה שנועדה להביע מחאה, שגריר ישראל בשוודיה חיבל בתערוכה אומנותיות (במוזיאון) המשבחת את מעשי ההתאבדות של המחבלים הפלסטינאים נגד אזרחי ישראל.

כ"ח בטבת תשנ"א (1991) - החל מבצע "סופה במדבר".

כוח בין-לאומי בהנהגת ארצות-הברית ותחת דגל האו"ם תקף את עיראק ואילץ אותה לבטל את סיפוח כווית ולקבל על עצמה הגבלה של החימוש והשמדתו בפיקוח האו"ם (המבצע הסתיים בפורים 28 בפברואר 1991).

אתרים

בית אשכנז הינו מוסד המתעד את יהדות אשכנז בתחילת המאה העשרים, יהדות שראשיתה בגרמניה לפני כאלף שנה, ונקודת חורבנה נעוצה בליל הפוגרום (ליל הבדולח). יוזמי הפרויקט, אשר החל לפני כחמש עשרה שנה הם השר ד"ר יוסף בורג ז"ל ופרופ' מאיר שוורץ וידידים מצאצאי יוצאי אשכנז.

עבודת המרכז מתרכזת בשמונה כרכים הכוללים תיאורים של כ-2,200 בתי כנסת ומוסדות קהילתיים - כבתי ספר, בתי אבות, בתי יתומים ומוסדות צדקה ברחבי גרמניה, מבתי הכנסת המפוארים מבחינה ארכיטקטונית והעשירים בפעילות יהודית חברתית (כמאה במספר), ועד לבתי הכנסת וחדרי התפילה הקטנים ובתי הספר היהודיים - ה"שול" - שהבטיחו את המשכיות המסורת.

העבודה מציגה, בין היתר, כ-1,600 בתי כנסת שנשרפו, נהרסו או נפגעו במהלך ליל הפוגרום, ואת שמותיהם של כ-1,300 יהודים שנרצחו במהלך מאורעותיו או כתוצאה מהם וולא רק 265 בתי כנסת שנשרפו ונהרסו כליל ו-36 מקרי המוות עליהם דיווח היידיריך לגרינג, שהפכו לעובדה מוסכמת בעיני רבים).

כיום פעילים במוקד בית אשכנז בירושלים עשרה חוקרים ואנשי סגל, המצטרפים לחוקרים נוספים באוניברסיטאות ארלנגן, קרלסרוה ומיינץ. מטרתו היא להקים, בסופו של דבר, בירושלים ארכיון תיעודי למורשת קהילות אשכנז, עם ארכיונים דומים בגרמניה ובארצות הברית.

לקבלת פרטים נוספים ניתן לבקר באתר: <http://www.ashkenazhouse.org/>

בית אשכנז נמצא בהיכל שלמה אשר בירושלים, ברחוב המלך ג'ורג' 58, טל' 02-6233225.

בדרך האתרים - מסי' 2

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האתרים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לפרשיות השבוע לחודשי כסלו-טבת המרומזים בכל השאלות/החידות הבאות, לאתר אותם במפה, לכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש טבת. יזכה בפרס המצליח לפתור את כל החידות.

פרשת ויצא

1 יוצא לו יעקב בדרך לבד-לבד עם ארץ ושמים. רצות המחשבות ובצלמן וכדמותן גם החלום. חולם מה שחולם, ופונה ליוצר האדם במשאלתו שלו. גם שם קורא הוא למקום. ובשם הזה מתנאות-מתגאות לפחות שבע ערים ועיירות בארצות הברית לבדה. מה הוא השם שהצליח לכבוש כה הרבה מקומות?

2 הוא זוכה וחוזר. עם עוצמה פנימית ונפשית, וזאת בפרשת 'וישלח', עד כדי כך שהפרשנים חולקים על משמעות המילה המתייחסת לתחנתו בארץ, אל מול עיר עתיקה וחשובה המזכירה חלק בגופנו. מקום חנייתו הראשונה וגם 'עיסקת' הלא ניידה העברית השנייה בארץ, הונצח בארצות הברית בלא פחות ולא יותר משבעה עשר יישובים במדינותיה השונות. מה שם אותו מקום?

3 ואנו עדיין בפרשת 'וישלח'. החלום - חלום, אבל כעת יעקב מוצב ארצה, אל מול המציאות הלא-חלומית. וכאילו נפלנו לישיבת מטכ"ל. כולם-כולם לא פחות מדרגת... _____ משפחה אחת מהם, מזכירה לנו, בנשימה אחת ובתוך פסוק אחד, שלושה יישובים בארץ.

4 הראשון, יישוב בדרך לאילת. למה נעמים עליכם? הוא במרחק כחמישים ק"מ צפונה ממנה. מי הוא?

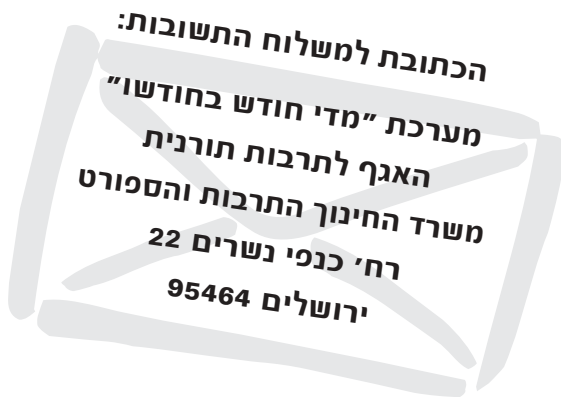
5 רמז: בשם היישוב טמון שם קרוב משפחה שלנו בימי קדם שהעדיף את הכיכר.

נעלה צפונה בכיוון לב הארץ. חלפנו על פני באר-שבע,
ובסמוך לצומת קמה הגענו לשם השני שבאותו פסוק,
שהוא קיבוץ שהוקם במוצאי היום הקדוש לפני כ-60 שנה.

צפונה-צפונה, חלפנו על פני העיר הצפה, וְשָׁהּ וְשָׁהּ... הגענו לסאסא.
וכאן גם נחל וגם יישוב הנושאים את השם השלישי שבפסוק. התדעו מי אנו?
רמז דק: בלעדי שמנו היו החיים אפורים אפורים...

כמה וכמה מעלות לארצנו הקטנטונת. ולא נמנה אותן עתה כרוכל.
למדונו על כך שהיא גשר בין ארצות, אקלימים ותרבויות וכו' וכו' וגוי' וגוי'.
בפרשת 'וישב' שומעים אנו, אגב אורחא, תרתי משמע, על אחת מן התכונות
שהעניקו חשיבות כלכלית לארץ. מה היא ומה הקטע?

לקראת סיום, הבה ונעלה בדרגת הקושי. פנינה קטנה מכירים אנו ושמה:
מגילת רות. אנו עדיין בפרשת 'וישב', אבל עיסוקנו בשמות. מה היא החוליה
המחברת סיפור מסוים בפרשתנו, נועז ומזון למחשבה, עם אותה מגילה
על בת מואב, שהותרה לבוא בקהל, והפכה להיות אמה של מלכות?

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

פתרונות לחידון בדרך האתרים מס' 1

הפסוק שנבחר הוא מפרשת השבוע "וזאת הברכה" "מענה אלקי קדם ומתחת זרעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד" (דברים לג: כז)

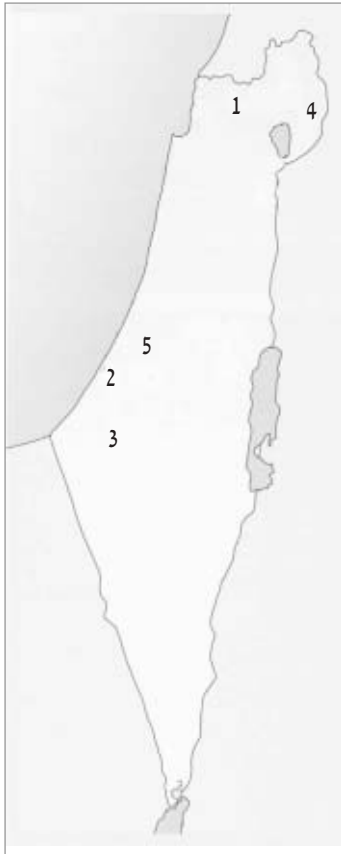
1. **מענה** - יישוב יהודי קדום, כיום מושב של תנועת המושבים משנת תשי"ט (1949). הוא ממוקם בגליל בקרבת מעלות. שמו מבטא את תחושת מקימיו כי מצאו במקום מעון. הוקם על ידי עולים מרומניה ומצפון אפריקה.

2. **קדמה** - נוסד בשנת 1946 בשפלת החוף הדרומית על ידי הקיבוץ המאוחד. נמצא כ-4 ק"מ מקריית מלאכי. מאז 1970 אין יישוב קבע במקום, אלא כפר נוער הקרוב לתמרים ואביגדור.

3. **זרעה** - מושב בנגב הצפוני על דרך שדרות-נתיבות בקרבת קיבוץ סעד השייך לפועל המזרחי, הוקם בשנת תשי"ג (1953) על ידי עולים ממרוקו. מקור השם בפסוק מן התנ"ך "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרעה" (ירמיהו ב; ב).

4. **גשור** - קיבוץ בדרום הגולן, כ-3 ק"מ מצפון-מערב למושב אל-על הוקם כהאחוזת נח"ל בשנת תשכ"ח (1968) נקרא על שם גשור שבארץ ארם שמעבר לירדן מזרחה. תלמי היה מלך גשור והוא היה אבי אמו של אבשלום שנישאה לדוד המלך (שמואל ב: ג). לאחר שנרצח אמנון במצוות אבשלום, ברח אבשלום לגשור להינצל ממשפט אצל דוד ושהה שם שלוש שנים. עם שובו, הכין את המרד נגד דוד המלך כדי לעלות לשלטון.

5. **שדמה** - מושב במישור החוף התיכון של האיחוד החקלאי נוסד בשנת תשי"ד (1954), כ-5 ק"מ מגדרה בין כפר אביב לכפר מרדכי. פירוש השם שדה תבואה. המושב הוקם על אדמת הכפר הערבי בשיט, על ידי בני הארץ ועולים ממרכז אירופה.

שמות הפתרים:

יעקב שולץ - נתניה

ליה ירד - עצמונה

יהודית תובל - רחובות

אריה סלומון - אפרת

יוסף ניסן - רחובות

שמות פותרים נוספים מחידון 55:

יהודית תובל - רחובות

ברוח הדברים

1. גבורה בדבר ד'

מול ניסיונות רבים לשבור את אמונתנו, בחנוכה אנו מתגברים, "מוסיף והולך"... לאורך ההיסטוריה עמדו היהודים באומץ ותבונה מול אויביהם הגויים.

מצעה בספרד הנוצרית, הכתרים התאמצו מאוד לסלק את יהודי ארצם ולא תמיד הצליחו... פעם אחר הכומר המלך ספרד, אדוני! תחזיק נצח יהודי לויכות תיאולוגי ואם יפסידו סלק אותם מארצנו... הסכים המלך לבסוף. קרא לרב וסיפר העניין... חזר הרב לקהילתו - 'התפללו, תצקו אל ד', כי צת צרה היא לעקב'. זו כיום בא כפרי לעיר למחור ירקות ופירות והשווקים נצולעים... שמ פניו לבית כנסת, שמע בכיים, מה קרה? סיפרו לו על השפירה, אכר אומל וצורה ואחר: אני אלקי! התפללו, כלום חכם אתה מאחרים? תנו לי ואלקי!

הלך לארחון וצמד מול המלך בצאווה כיהודי! והויכות החל בין לכומר. הכומר מראה לכפרי 2 אצבעות וכה צונה באצבע אחת... - הכומר התבייש! שאל המלך את הכומר מה שאלת? ומה צנה? רחמתי לו שיש 2 אלוקות וצנה רק אחד!

הראה הכומר לכפרי 5 אצבעות פרודות - הכפרי קמל ידו באשרוף. מה כה? אחרתי לו אתם צם מפוכר, צנה אלוקים יקבל פטרוננו...

הוציא הכומר בקבוק יין אדום, היהודי הוציא שבינה לבנה - פני הכומר חווה כסיד ועכשיו מה? אחר הכומר הראיתי יין אדום לרחוב שהם שופכי דמים... וד' לא יקבל אותם - צנה לי - "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלש ילבינו" - הפסיק המלך את הויכות. היהודי השיב וניח!

חזר הכפרי לקהילתו וסיפר על הנס השדוף, איך עשית כאת? שאלו צנה: הכומר הראני 2 אצבעות, הבנתי שהוא מבקש לעקור 2 עיני, ענית באצבע אחת אוזיא לו 2 עיניים! תכהר...

הראני 5 אצבעות, אחר לסטור על פני... ענית באשרוף - אשבור שניך - כה הספיק לו.

בשלישית - הוציא יין, כנראה ביקש לפייס אותי, כי פחד מן ההחשק - הוצאתי שבינה לבנה - אני מסכים לשלום עכשיו.

הנאספים פרצו להנאתם בצחוק רם "כי לא יטוש ד' את צמו", "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי".

שמעון עזר

2. "על הניסים" בחנוכה - על ההצלה הרוחנית

אנשי כנסת הגדולה שהתקינו את התפילות, פעלו בראשית ימי בית שני בשנת 500 לפנה"ס בקירוב, והתקינו שתי תפילות הודיה הנקראות "על הניסים". שתי התפילות מיועדות לשני החגים מדרבנן - חנוכה ופורים - ומוזכרות לראשונה במסכת סופרים פרק ב, הלכה ח, בנוסח מקוצר לעומת הנוסח שלפנינו. תבנית שתי התפילות זהה והתוכן שונה. המטרה המשותפת: הודיה לה' יתברך על הצלת עם ישראל מהשמדה. אולם, מהות השמדה בשני האירועים שונה: "בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו, כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך", המטרה היתה: השמדה רוחנית - השכחת התורה והעברת הדת, מה שנקרא רחמנא ליצלן: עזיבת היהדות והתייונות. בעוד, שבשושן הבירה של פרס, המטרה היתה שונה: "בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה, כשעמד עליהם המן הרשע, ביקש להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, טף ונשים ביום אחד..." המטרה היתה: השמדה גשמית-פיזית. לפיכך, גם דרך ההודיה לה' שונה מטבע הדברים בשני החגים. בחג החנוכה, לאחר בלימת ההתייונות וההצלה הרוחנית - הצלת היהדות. נוהגים להרבות בהלל ובהודאה כתקנת החשמונאים: "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול" על שנשארנו יהודים. בחג הפורים לעומת זאת, ניצלנו מהשמדה גשמית-פיזית, ועל כן, אנו מדגישים אז את הגשמיות, כתקנת מרדכי היהודי שבמגילת אסתר (ט, כא-כב): "לקיים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה. כימים אשר נחו בהם היהודים מאיביהם והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים".

ד"ר אברהם גוטליב

3. ניצחון הרוח על הכוח

מאי חנוכה? מצינו בפסיקתא, שהחשמונאים אחרי נצחונם באו להיכל ומצאו שם שמונה שפודים של ברזל ובהם הדליקו את הנרות, נרות של שמן. החנית והשיפוד רומזים על כוח האגרוף. על הכוח החיצוני. תפקידם של החשמונאים, שהיו מוכרחים ללחום מלחמת חרב, היה להוכיח את אפסות ערכה של החרב, להוכיח שכוחם האמיתי אינו להכות ולנצח על ידי ההכאה. הסייף הוא בידיו רק בשעת סכנה, לפי הכלל "הבא להרגך השכם להרגו", אבל לעולם הוא אינו הסמל שלנו: גויים מכים, רשעים מכים, בריונים מכים, אבל לא יהודים שנושאים את חותם הקודש. ולכן עשו את השפודים לנושאי השמן, את כלי המלחמה לכלי המנורה שלנו, כאזהרה לכאן ולדורות. והם הדליקו את הנרות לא במקום המנורה שבהיכל, אלא בחצרות קדש, כדי שהכל יכירו וידעו, שכל העולם יראה: הגויים מכים, היהודים מדליקים נרות. כשנכנסו יוונים להיכל טימאו את כל השמנים, בחרב ובחנית עמדו על מהות היהדות, בהכירם את סודה ויסודה: השמן (סמל הקדושה). וכשגברו החשמונאים היו הם עצמם בסכנה, לראות בנצחון על האויב החיצוני את שיא פעולתם. כי מן השמן שנשא חותמו של הכהן הגדול - ובמדרש נקרא הקב"ה הכהן הגדול של ישראל - משמן זה היה רק מעט מזעיר. הם היו בסכנה להשכיח על ידי הנצחון את מהותם האמיתית, המרומזת בשמן זה, ועל ידי כך ייעשה חלילה הנצחון כלפי חוץ למפלה כלפי פנים, למפלה ולהתפוררות של כל עם ד' ועתה נעשה הנס: החשמונאים היו הגיבורים שכבשו את יצרם. המנצחים מצאו את הדרך לנפשם, לתפקידם ולמהותם.

והשלבת הפנימית, השמן עם חותמו של כוהננו הגדול, בערה מחדש והאירה עד שכל העולם כולו הכיר את דרכנו ואת תפקידנו. את הנס הזה קבעו לדורות, כי בו טמון אושרו ועתידו של עם ישראל, כל קיומו. הנצחון על היוונים היה נס גדול, אך הנס היותר גדול היה נצחון החשמונאים על עצמם, שעשו מן השפודים מנורה, נושאי נרות. זאת חנוכה, נבואת הנביא מעידה על הנס הזה: "לא בחיל ולא בכוח, כי אם ברוחי, אמר ה' צבאות".

הרב בנימין זאב יעקבזון, על פי "תורה בחיי יום יום - חגים ומועדים" - חנוכה, נושאים חינוכיים בשילוב אקטואליה, מינהל לחינוך התיישבותי, בעריכת עמנואל קרליבך, שמואל דוקוב

עשרה בטבת

"על אלה אני בוכיה..." (איכה א טז)

רקע לעשרה בטבת

בשנה התשיעית למלכות המלך צדקיהו עלה נבוכדנאצר מלך בבל, או כלשון בעל דברי הימים, מלך כשדים וצר על העיר ירושלים.

המלך צדקיהו הוא מתניה בן יאשיהו אשר המליך נבוכדנאצר מלך בבל על יהודה תחת יהויכין בן אחיו (לפי דברי הימים לו, י כתוב שהיה אחיו).

מלך בבל סמך על מלך יהודה כי היה נאמן לו והעלה לו מס. ברית זו ארכה כארבע שנים ואז החליט למרוד וגם בה' מרד. הוא ציווה על שריו לתפוס את ירמיהו והשליכו אל חצר המטרה (ירמיהו יז)

המלך פנה אל מלך מצרים, אויבו של מלך בבל לעזרה, אך לשוא. ירמיהו הנביא זעק כי הדרך היחידה להציל את מלכות יהודה ואת שארית העם היא - כניעה מוחלטת למלכות בבל. המלך לא שעה לקריאה זו ועמד במרדו במלך בבל (מלכים ב' פרק כד, כ). מעשה המרידה הכעיס את מלך בבל שציווה על חיילותיו לצור את יהודה. נבוכדנאצר עשה זאת לאחר שכבש את רוב ערי יהודה הבצורות (ירמיהו לד, ז).

בשנת האחת עשרה למלכות צדקיהו בחודש אב חרבה ירושלים. יוצא כי ירושלים היתה נתונה במצור כשנה וחצי. ראוי להעיר כי העיר שומרון, בירת ישראל, היתה נתונה במצור כשלוש שנים ורק אז חרבה ועשרת השבטים הוגלו לאשור. כל זאת היה בימי המלך הושע בן אלה (מלכים ב', יז: א-ז).

נבוכדנאצר חן על ירושלים ושם עליה מצור ושם עליה דייק - לפי דברי התרגום, הכוונה - בנה לאורך החומה מצפים כדי לדעת מה נעשה בעיר הנתונה במצור.

בתשעה לחודש הרביעי, גברה הרעה על יושבי ירושלים הנצורים שלא היה עוד לחם לאנשים וללוחמים:

"כל עמדה נאנזים מבקשים לחם נתנו מחמדיהם" (איכה א יא)

"לאמתם יאמרו איה דגן ויין..." (איכה ב, ג)

"כי תאכלנה נשים פרים..." (איכה ב, ט)

העדר הלחם וזוועת הרעב הרפו ידיהם של המגינים על ירושלים ואז הצליחו הבבלים לבקוע את חומות העיר.

"ויגל השארית מן החרב אל בבל ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלך מלכות פרס" (דברי הימים ב', לו, ט).

יוצא כי יום העשרה בטבת היום בו החל המצור על ירושלים היה היום המכריע להשתלשלות האירועים והחורבן הגדול של עם ישראל. יום זה הוכרז כיום תענית כפי שנצטוו הנביא יחזקאל:

"ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל יושלם בעצם היום הזה" (יחזקאל כד א).

יום זה נמנה עם ימי הצום אשר בעתיד יהפכו לששון ולשמחה כדברי הנביא זכריה:

"כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו". (זכריה ח, ט).

באדיבות האתר <http://www.amit.org.il/learning/bible/tevet.htm>

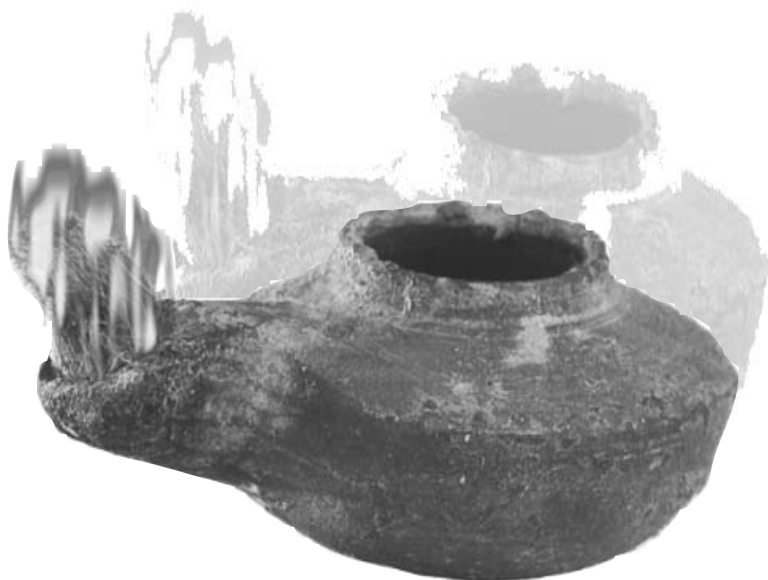

מדיני חנוכה

מצוות נר חנוכה מצווה חביבה וצריך אדם להיזהר בה, ולכן:

- א. חצי שעה קודם זמן ההדלקה אין לאכול וכמובן אין לעסוק בכל עיסוק אחר, ומשהגיע זמן ההדלקה אין ללמוד.
- ב. בלילה הראשון מדליק הנר הקיצוני מצד ימין, בשני מדליק נר הסמוך מצד שמאל ובו מתחיל ופונה לימין.
- ג. נוהגים להדליק בשמש, נר נוסף, מפני שאין אנו רשאים להשתמש וליהנות מנרות חנוכה אפילו לתשמיש קדושה. השמש חייב לעמוד גבוה או נמוך משאר הנרות.
- ד. יש להניח המנורה על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ - "ומניחו בצד שמאל של הפתח - כדי שיהא מסובב במצוות" (מזוזה לצד ימין והחנוכה לצד שמאל והמדליק באמצע).
- ה. מי שדר בקומה עליונה, מניחו במרפסת או חלון הפונה לרשות הרבים.
- ו. הנרות צריכים להיות שווים בגובהם.
- ז. יש להניח את החנוכה למעלה מג' טפחים (טפח = 8 ס"מ) עד י' טפחים שזוהי עיקר המצווה בבית. אך אם הניחם יותר מיי' טפחים מהקרקע - כשר, אבל לא למעלה מ-20 אמה.
- ח. כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה ושמן זית מצוה מן המובחר. פתילות שהדליקו בהם פעם אחת מותר להדליק בהם למחרת וכן במותר השמן ניתן להדליק בו יום נוסף.
- ט. עיקר מצוותה להדליק בצאת הכוכבים ונמשך זמן מצוותה חצי שעה. יש מקדימים (כגון בירושלים) להדליק בשקיעת החמה ובלבד שיתן מספיק שמן שתדלק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. כמובן גם כשמדליק אחר צאת הכוכבים או אחר חצי השעה שאחר צאת הכוכבים, צריך שידלקו הנרות לפחות חצי שעה.
- י. ידליק כשכל בני הבית מקובצים ביחד ויברך ברכות (1) להדליק נר של חנוכה; (2) שעשה נסים. ו-3) בערב הראשון יוסיף ברכת "שהחיינו".
- יא. אפשר להדליק כל הלילה כל זמן שבני הבית ערים, ואם לא הדליק עד מאוחר בלילה ובני ביתו ישנים, ידליק בלא ברכה.

- יב. אחרי שידליק נר אחד לפחות יאמר "הנרות הללו" בנוסח שיש בו ל"ו תבות. אחרי ההדלקה אומרים "מזמור שיר חנוכה הבית" ו"למנצח בנגינות מזמור שיר" ובעדות אשכנז אומרים "מעוז צור".
- יג. מי שאין לו בכל ימות החנוכה הרבה שמן כדי שידלקו כל הנרות שיעור הזמן החייב בהדלקה, יתן בנר הנוסף באותו יום שמן כשיעור החייב בהדלקה, ומה שנשאר לו יחלק לשאר הנרות.
- יד. בערב שבת תמיד מדליקים נר חנוכה קודם לנרות השבת. אבל במוצאי שבת בבית הכנסת, בראשונה מדליקים נר חנוכה ובבית מבדילים בראשונה ואחר כך מדליקים נר חנוכה.
- טו. אורח המתאכסן אצל בעל הבית משתתף בפרוטה או שבעל הבית מקנה לו חלק בשמן.
- טז. בעל הבית שיודע שיתאחר לבוא יכול למנות את אשתו כשליחו להדליק במקומו.
- יז. כל שמונת ימי חנוכה אומרים "הלל" ומוסיפים "על הניסים" בתפילה ובברכת המזון.
- יח. בכל יום מימי חנוכה קוראים בפרשת הנשיאים.
- יט. נוהגים לאכול מאכלי חלב זכר למעשה יהודית. כמו כן אוכלים לביבות וסופגניות מטוגנות בשמן זכר לנס פך השמן.

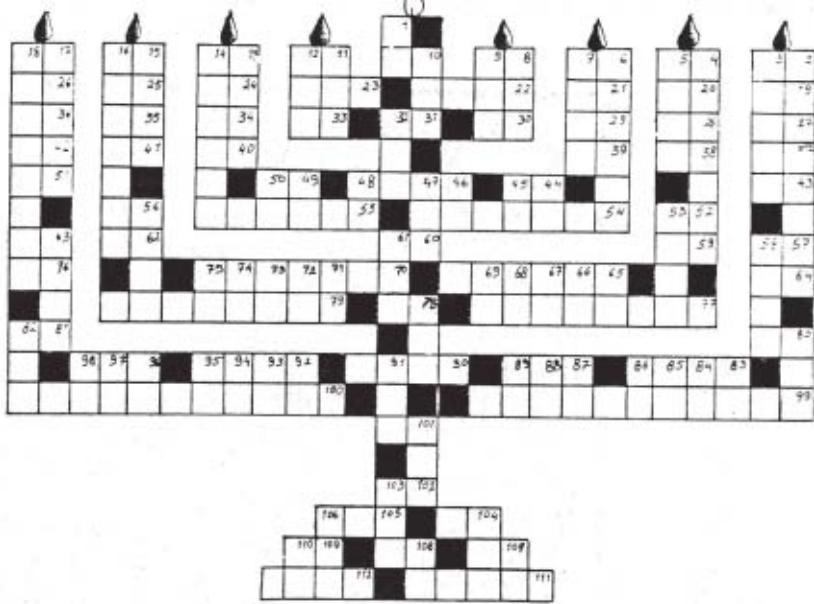

	5	4		3	2	1	
				8		7	

לוח המודעות מסי 140

תשבץ חנוכיה

במאוזן: 2) "בית חדש" - פירוש על ארבעת חלקי הטור (בראשי תיבות); 4) רקבון; 6) אבי האב; 8) לא אחר; 10) טהור, נקי; 11) הרגיש; 13) מלכודת, מכשול; 15) אחד מבני נח; 17) טולי; 19) מטבע יפני; 20) טייל; 21) בתוכו; 22) נערה צעירה; 23) בלי כסף; 24) זימר, שר; 25) לא טוב; 26) לחם שמים; 27) סימן של טון מוזיקלי; 28) מספר השבטים; 29) קיים, נמצא; 30) גל אבנים וחרבות; 31) סוד; 33) כן; 34) נהר ידוע העובר באיטליה; 35) אנקול; 36) מכשיר כתיבה; 37) הכהן; 38) חיה הדומה לכלב והמיללת ממושכות; 39) בתוכה; 40) לא קשה; 41) זהב; 42) קריאת צער וכאב; 43) מילת שאלה; 44) לחם; 46) שלהבת; 49) שולי הבגד; 51) קריאת זירו; 52) לא אחנו; 54) הנר המערבי במנורה בבית המקדש; 55) ממאכלי חנוכה (כתיב חסר); 56) שניים; 57) נוזל החיים; 59) קרס; 60) דיבר, סיפר; 62) לא מתוק; 63) חס ושלום; 64) "שפתי כהן" - פירוש לשולחן ערוך (בראשי תיבות); 65) הגובה המינימלי להנחת נרות חנוכה; 70) מעות הניתנות בחנוכה (כתיב חסר); 76) סוס בלי ראש; 77) תפילה מיוחדת הנאמרת בחנוכה; 78) תבואה; 79) משפחת המכבים; 80) מפני, מכיון; 81) מילת שאלה; 83) אבוקה; 87) כמות מרובה; 90) עליו הקריבו קרבנות; 92) מזווג זיווגים; 96) תחבושת; 99) הכתובת על הסביבון; 100) מעבר לו נמצאים עשרת השבטים; 101) בן (בארמית); 102) אינו חכם; 104) תוצרת הגפרור; 105) חוד; 107) און, גבורה; 108) בנו של אבי; 109) חבר; 111) עברי; 112) כלי לשמן מאור.

במאונך: 1) כלי קטן לשמן; 2) בית הבחירה; 3) שם החג המתקרב; 4) אבי החשמונאים; 5) נעשה על המזבח; 6) ממשחקי חנוכה; 7) חרפה; 8) משבעת המינים; 9) תפילה הנאמרת בחנוכה אחרי שמונה עשרה; 10) נוגה, זיו; 11) אם הבנים שקדשו את ה'; 12) מצוה מן המבוחר להדליק בו; 13) חרק מעופף; 14) מנורה להדלקת נרות חנוכה; 15) לאחר שהבעירוהו; 16) זמר לחנוכה; 17) אחד מבני מתתיהו; 18) מלך יון בתקופת החשמונאים; 32) מתכת יקרה; 44) אבר הדיבור; 45) תלמוד תורה (בראשי תיבות); 46) בשבילי; 47) אחד מארבעת המינים; 48) שקט; 49) שוכן המים; 50) אבר ללעיסה; 53) אדם העורך ברית מילה; 56) השוואה; 58) חשמונאי; 61) בין 4 קירות; 63) חותמת; 65) גינה גדולה; 66) אות באלפא ביתא האנגלית; 67) קו רחב; 68) לא מת; 69) מקוה מים גדול; 71) לחופה; 72) מרגיש; 73) ישן; 74) כוס שנשברה סופה; 75) הרי; 78) לעג, זלזול; 80) משרת ה'; 82) האומה אותה ניצחו החשמונאים; 83) מידת נוזל עתיקה; 84) חתיכה עבה של צמר גפן; 85) אות באלפא ביתא האנגלית; 86) רש, עני; 87) מתנה; 88) כאן; 89) מתעופף, פורח; 91) בור מים; 92) כבש; 93) גר; 94) התאריך בו חל חנוכה; 95) פלא; 96) אבא; 97) שטר גירושין; 98) מספיק; 101) בנין; 103) בלעדיו אין לתבשיל טעם; 104) מקום מרעה; 106) ממנו יוצאים מים; 107) כן; 108) יבשה מוקפת ים; 110) עיר שכבש יהושע.

על פי "לארזים בלבנון"

ראה פתרונות בסוף הגיליון

יהודי גרמניה - חלק א'

פתח דבר

קהילת יהודי גרמניה, היא בין הקהילות העתיקות ביותר והמשפיעות ביותר על עיצוב עולמה של היהדות במשך הדורות. על קהילת יהודי גרמניה, אכתוב במספר מאמרים עוקבים, וזאת על מנת שאוכל להאיר תקופות שונות מחיי קהילה זו.

אשכנז, אזור גרמניה בספרות העברית, הטביעה את חותמה על מרבית עדות היהודים באירופה, המוכרים היום כ"אשכנזים". הלשון היהודית הייחודית ליהודי אירופה - ה"יידיש", אף היא מקורה ביהדות גרמניה ונוצרה מניב גרמני עתיק.

בחלק הראשון אדון בתחילת התיישבות היהודים בגרמניה וביהודי גרמניה בימי הביניים.

תחילת התיישבות היהודים בגרמניה, החלה במאות הראשונות לספירת הנוצרים בגבולה המערבי של האימפריה הרומית. עדויות ראשונות מורות על כך, שהיתה התיישבות יהודים לאחר חורבן בית שני במושבת הרומאים "קולוניה" - היא העיר קלן של ימינו. יהודים נוספים הגיעו דרך ארצות הים התיכון ויצרו ישובים באזור הריין ובארץ גליה (צרפת) השכנה. הם שמרו על קשר עם הישוב בארץ-ישראל ועם המרכזים היהודיים של בבל וספרד, אשר עלו עליה מבחינת משקלם המספרי והרוחני דתי.

יש המנסים לפגש ממצאים ארכיאולוגיים, כהוכחה שהיה ישוב יהודי בעיר קלן ובערים אחרות כבר מן המאה הראשונה לספירה. אך לבטח ניתן לומר, שהיתה קהילה יהודית בקולוניה רק בראשית המאה ה-4, וכהוכחה לכך, מוצגות תעודות של הקיסר קונסטנטינוס שנשתמרו.

בסוף המאה ה-5, נתגבשו קהילות יהודי גרמניה וצרפת בממלכת הפרנקים (שירשה את השלטון הרומי), ויצרו חטיבה אחת בעלת קווים מאפייניים וייחודיים. במהלך ההתפתחות ההיסטורית, הלכו והעמיקו ההבדלים בין קהילות אשכנז וספרד מבחינת אורחות החיים ותנאי הקיום החומריים והפוליטיים, אך בדורות הבאים, גרמה ההתפתחות ההיסטורית להתרופפות קשרים אלה ויהודי אשכנז התגבשו לחטיבה ייחודית.

הן תחת שלטון הרומאים והן תחת שלטון מלכי הפרנקים, חיו היהודים חיי רווחה וביטחון. הם אמנם חיו בערים, אך עסקו במלאכות שונות - כמנהלי העסקים של הכנסייה וכן עסקו בחקלאות - בעיקר ככורמים.

בני העילית היהודית היו רופאים, סוחרים ויורדי ים, שעסקו בין השאר בסחר עבדים ודאגו להבאת מוצרי מותרות מן המזרח בדרכי הים התיכון.

הפולקלור מספר על סוחר יהודי אחד בשם יצחק, שמקום מגוריו היה בעיר אַכְן, בירתו של הקיסר קרל הגדול. יצחק זכה להיכנס לכרוניקה של מלכי הפרנקים, בזכותו של פיל לבן שנקרא "אבו לאבאס". בשנת 802 היה בשליחות בבגדד והביא עימו את הפיל כשי לקיסר, מתנת הכליף הרון אל רשיד.

המאה ה-9 הביאה בכנייה הגירת משפחות סוחרים אמידות לגרמניה, לאיזור הריין וסביבותיו, מצרפת ומאיטליה. ידיעות מהימנות על חיי הקהילות בגרמניה קיימות החל מן המאה העשירית. הידועות ביותר שבהן, הן לצד קלן ורגנסבורג, היו קהילות שו"ם - ראשי התיבות של הערים: שפיר, וורמס ומיינץ שבאיזור הריין - וכן מגדבורג ומרזבורג מזרחה משם. התבססות הישוב היהודי באורח קבוע ומאורגן התקיים, בשל הפריבילגיות שהעניק הקיסר היינריך הרביעי לכל היהודים בשטח שליטתו בגרמניה. אמנם הכנסייה הנוצרית אסרה על הנוצרים להתחתן עם יהודים, אך לא היו רדיפות וכפיית שמד לפני תקופת מסעי הצלב.

בקהילות, נתקבלו תקנותיו וחידושיו בהלכה של רבי גרשום מאור הגולה (960-1028), שהיה ראש ישיבת מגנצה מיינץ. ה"חרם דרבנו גרשום", כלל איסור לשאת אישה שנייה או לגרש אישה בעל כורחה. כמו כן נאסרה, באותו חרם, פתיחת מכתבו של אדם זר.

רש"י (רבנו שלמה יצחקי, 1105 - 1140), גדול מפרשי התנ"ך והתלמוד, למד בעצמו תורה בישיבות וורמייסא (וורמס) ומגנצה. בבית הכנסת העתיק שבוורמס, ששוקם לאחר מלחמת העולם השנייה, מוצב כיסאו של רש"י.

לאחר תקופתו של רש"י, במאות ה-12 וה-13, ישבו תלמידי חכמים בישיבות המפוארות בגרמניה וכתבו פירושים לתלמוד. הם נקראו: בעלי התוספות. תלמידי חכמים אלה המשיכו בפירוש התלמוד. גירוש יהודי צרפת בשנת 1306, הפך את קהילות גרמניה למרכז, כמעט בלעדי, של היהדות האשכנזית. הרבנים וראשי הישיבות שמרו על קשר עם חכמי ישראל וקיימו שו"ת (שאלות ותשובות) עמם ועם חכמי בבל.

היהודים דיברו בשפת הסביבה, ובינם לבין עצמם פיתחו את שפת היידיש, שהיא עירוב יסודות גרמניים, לטיניים ועבריים. מלבד השימוש העממי בשפה זאת, צמחו בידיש יצירות ספרותיות ותחינות נשים. הספרות העברית מצאה ביטוייה בתפילות ובפיוטים, בהם נשזרו חלקים מאגדות ומעשיות של אבירים ושירי אהבה, שהושפעו מתרבות הסביבה הנוצרית בה חיו.

באותה תקופה חובר אחד החיבורים, שהיה בעל משמעות רבה בגרמניה בתקופה זו: "ספר חסידים". חיברו את הספר בני משפחת קלונימוס ממינץ - ר' שמואל החסיד ובנו ר' יהודה החסיד (שנפטר בשנת 1217 ברגנסבורג).

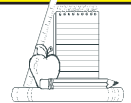
כתב על כך יצחק בער במאמרו: "המגמה הדתית-החברתית של 'ספר חסידים'". "ספר חסידים הוא אוסף

של עצות מוסריות דתיות לשם הנהגת חיי הציבור והיחיד שבקהל היהודים האשכנזיים בתחילת המאה הי"ג...מתוך מגע חי עם השאיפות המתחדשות בעולם הנוצרי, יצרו המחברים לעצמם שיטה מיוחדת של תורה דתית-חברתית, תורה אחת אחידה ומיוחדת על השגחת הבורא, ובצידה מסקנותיה המעשיות, מרובות ומפורטות, עדינות וטהורות כלב האדם הזך והטהור ביותר אשר אפשר למצוא בהיסטוריה האנושית, ורעננות מחומר ההסתכלות בציבור האשכנזי לפי תנאי חייו, שהיו מצומצמים וצנועים ובכל זאת רועשים ומעניינים".

כלפי החברה הכללית, היו הקהילות היהודיות אוטונומיות ושליטי הארץ הניחו להן לחיות על פי הדינים והמנהגים. נציגי הקהילות כלפי השלטון, היו פרנסים, מנהיגים, שנשאו תארים שונים, כגון: "הגמון היהודים" או "ראש היהודים". גביית המיסים והסמכות השיפוטית היו בידי כב הקהילה ודייניה, שהיו יכולים להטיל קנסות ואף להחרים את רכוש הנענש ששרח, כי בידם היתה גם הסמכות להטיל חרם.

ביבליוגרפיה:

- ברקאי, אברהם. **יהודי גרמניה**. הוצאת משרד החינוך ומכון ליאו בק. ירושלים 1996.
- בער, יצחק. **"המגמה הדתית-החברתית של 'ספר חסידים' "**, מתוך: מחקרים ומסות בתולדות עם ישראל. כרך ב'. ירושלים תשמ"ו. עמ' 216, 222.

א. חנוכה

1. חלויס את חג החנוכה ואקיי איס אנפג'ס

רציונל:

חג החנוכה מאופיין במנהגים שונים. מנהגים אלה יוצרים אצל רבים את "חווית החג" והם נחגגים באופן שונה בהתאם למקום, למסורת ולתקופה.

שיח על אודות השונות בקיום המנהגים ובחוויה האישית עשוי להעשיר את עולמם של המשתתפים ולזמן מתן לגיטימציה לשונות.

מטרות:

- היכרות עם מקורות המתארים חלק ממנהגי חג החנוכה.
 - פיתוח מודעות לשונות בקיום מנהגי חג החנוכה.
 - מתן לגיטימציה לחוויה האישית בקיום המנהגים.
- מודל ההפעלה:** השלמת היגדים בזיקה למנהגי החג.

אישי

א. בחרו, מבין המנהגים הבאים, מנהג אחד שמייצג עבורכם את חג החנוכה:

- הכנת לביבות וסופגניות ואכילתן.
- אכילת מאכלי חלב.
- מתן/קבלת מעות של חנוכה (דמי חנוכה).
- משחק בסביבוניים.
- שירת: "מעוז צור ישועתי" לאחר הדלקת הנרות.

ב. השלימו את ההיגדים הבאים המתייחסים למנהג שבחרתם:

1. מנהג זה מייצג עבורי את חג החנוכה כי _____
2. במשפחתי נוהגים לקיים מנהג זה כך: _____
3. כאשר אני מקיים מנהג זה אני אוהב יותר מכן _____
4. אני _____ (נהנה/לא נהנה) לקיים מנהג זה עם _____ כי _____
5. חווייה מיוחדת שהייתה לי שקשורה במנהג זה היא: _____

בקבוצות

- א. התחלקו לקבוצות על פי המנהגים שבחרתם.
- ב. שתפו את חברי הקבוצה במשפטים שהשלמתם באופן אישי.
- ג. השלימו באופן קבוצתי את ההיגדים הבאים:
 1. עבור כולנו מייצג מנהג זה את חג החנוכה מסיבות _____ (זאמת / שונות)
 2. _____ (קיימא / לא קיימא) הבדלים בין הדרכים, שבהן מקיימות משפחותינו מנהג זה.
 3. _____ (אומת דברא / דברא שונת) אהובים במיוחד על כל אחד מאתנו במנהג זה.
 4. _____ (בלחלק א) חברי הקבוצה מעדיפים לקיים מנהג זה עם אחרים.
 5. החווייה שכל אחד מאתנו בחר לשתף בה _____ (ייחודית / ייחודית) רק לו.
- ד. קראו את כרטיס המידע העוסק במנהג עליו שוחחתם בקבוצה ודונו:
 - מה חידש לכם המידע שקראתם?
 - האם חשוב להכיר את הסיבות למנהגים השונים שאנו מקיימים? מדוע?

כרטיס מידע על אודות "מעוז צור ישועתי"

לאחר הדלקת הנרות וקריאת "הנרות הללו" נוהגים לשיר יחד את הפיוט "מעוז צור ישועתי", שנכתב על ידי יהודי בשם מרדכי בתקופת מסעי הצלב, בתקופת הרדיפות שנעשו ביהודים. הפיוט מספר בשבחיו של האל, שתמיד בכל דור ודור הוא חילץ את ישראל מצרה, הוציאם ממצרים, השיבם מגלות בבל, הצילם מגזירות המן הרשע, ועשה להם ניסים ונפלאות בימי החשמונאים. השיר המושר בניגון מסורתי, נתחבב על העם בתפוצות עד שהפך לחלק בלתי נפרד מטקס ההדלקה של נרות חנוכה.

כרטיס מידע על אודות לביבות וסופגניות

התפתח מנהג להרבות במאכלים טובלים ומטוגנים בשמן, משום שהאותיות ש.מ.ן חוזרות בחג זה פעמים מספר: חשמונאים, שמונה ימי החג, נס פך השמן.

כרטיס מידע על אודות מעות של חנוכה

נוהגים לחבב את חג החנוכה על ילדי ישראל, על ידי מתן "מעות חנוכה" ומתנות כדי לציין שאלמלא ניצחו החשמונאים את היוונים, לא היו יכולים ילדי ישראל להמשיך וללמוד תורה, ואז הייתה התורה משתכחת מישראל. בקהילות שונות התפתחו מנהגים שונים ל"מעות חנוכה". בחלק מקהילות המזרח הכינו עוגות דבש כמעות חנוכה. אלו היו עוגות ובתוכן מטבעות כסף וזהב ומינים שונים של ממתקים, שאותם היו מביאים לסעודת החנוכה בתלמוד תורה. בקהילות אשכנז נתנו לילדים כסף, שאותו היו חוסכים בקופות מיוחדות.

כרטיס מידע על אודות מאכלי חלב

נוהגים להכין בחנוכה מאכלי חלב זכר ל"מעשה יהודית", אשר השקתה בחלב את הלופרנס, שר צבא האיוב, וכשנרדם - המיתה אותו, והושיעה את עמה. כיוון שהמסורת קושרת את יהודית עם משפחת החשמונאים - מרבים במאכלי חלב.

כרטיס מידע על אודות משחק בסביבוני

משחק בסביבוני הוא מנהג אהוד על הילדים. מקובל היה לעשות את הסביבוני מעופרת יצוקה, כשלהם 4 דפנות, רגל אחת וידיה במרכז למעלה. על הדפנות רשמו את האותיות: נ.ג.ה.ש. שהם ראשי תיבות של: "נס גדול היה שם". בארץ החליפו את האות האחרונה ב-פ שפירושה פה. כיום עושים סביבוני מחומרים שונים ובצורות שונות.

קיימות דעות שונות המתייחסות למקורו של המשחק:

1. כשגזר אנטיוכוס הרשע נגד תלמוד תורה, אספו את הילדים, נתנו לכל אחד סביבון ואמרו להם: אנחנו נלמד תורה, אך כשיבואו היוונים נפסיק את הלימוד ונתחיל לשחק בסביבוני - כך ניצלו חיי הילדים וניצלה התורה משכחה.
2. חוקרים טוענים שמדובר בגלגולו של משחק הימורים גרמני עתיק, שבו פירושו האותיות S.H.G.N היה: $G = \text{זכייה בכל הקופה}$, $H = \text{זכייה במחצית הקופה}$, $N = \text{אין זכייה}$, $S = \text{הפסד מהלך אחד}$. המשחק נתחבב גם על היהודים, ורבים הפסידו בו כספים. חכמי התורה לא הצליחו לאסור משחק זה ואז החליטו "ליהד" אותו, בהסבירם את האותיות כראשי תיבות של: "נס גדול היה שם" - בארץ ישראל. על כן נוהגים לשחק בסביבון לזכר הניצחונות של "עוסקי תורתך", נגד זרים שניסו להעבירם מ"חוקי רצונך".

במליאה

1. במה באה לידי ביטוי השונות בין חברי הקבוצות השונות ביחס למנהג?
2. מה גורם לכך שאנשים שונים מקיימים אותו מנהג באופן שונה?
3. איך חשתם עם השונות שעלתה בקבוצה לגבי המנהג שבחרתם?
4. באילו אופנים הגבתם כלפי שונות זו? האם קיימות דרכים נוספות לתגובה?
5. כיצד לדעתכם עשוי לחוש אדם הנמצא במקום שבו מקיימים מנהג באופן השונה מהדרך בה הוא רגיל לקיימו? מדוע? מה יכול להקל/להקשות עליו?

מהלכה למעשה

- העלו מצבים/זמנים/מנהגים נוספים בהם עשויה להתגלות שונות בין חברי הכיתה.
- בחרו אחד מהמצבים/מנהגים/זמנים ובררו:
 - כיצד משפיעה השונות שזיהיתם על חברת הילדים בכיתה? (תורמות, מגבילה, מעוררת רגשות, ועוד).
 - העלו מגוון התנהגויות שונות העשויות לאפשר שונות זו.

רגע עוצרים ובודקים...

- האם המשתתפים הצליחו לשתף את חברי הקבוצה בחוויות וברגשות לגבי המנהג אותו בחרו?
- האם הם הצליחו להקשיב מתוך פתיחות לדעות ולחוויות שונות משלהם?

האתר ל"טיפוח תקשורת בין-אישית": http://www.education.gov.il/yesodi/hevra_tochnit1.htm

2. ה"ס/ר" אא@סא/י/ת/י

רציונל

העיסוק במוטיב האור מתחדד לקראת חג האורים. בימים ההם קם העם היהודי מאפלה לאורה, ולמרות המחלוקות הרים את נס הניצחון. בזמן הזה, כשהעם היהודי בארץ ובתפוצות מאיר את זיכרון אותם ימים, חשוב שנאיר את הזיכרונות ונעסוק גם בהשלכות שיש לנושא על חיינו. נושא האור עשוי לעורר עניין ולהוות גורם מזמון לבירור הקשרים ולבדיקת מכנים משותפים בין ילדים ממקומות שונים. הפעילות מזמנת שיח שיאיר אור נוסף על השווה ועל השונה המיוחד והמאחד ביחס למנהגים, לחוויות, לאורח החיים ועוד.

מטרות

- היכרות עם צירופי לשון העשויים להתקשר לחנוכה באמצעות מוטיב האור.
- בחינת משמעות מוטיב האור בחיי היחיד והקבוצה.
- יצירת הזדמנות לשיח משתף בין ילדים סביב מוטיב האור ובירור מכנים משותפים אפשריים.

מודל הפעלה

בחינת מוטיב האור באמצעות טקסט וצירופי לשון תוך בדיקת משמעותו בעיני ילדים.

מהלך הפעלה

אפשרות א'

חלוקת המשתתפים ל-4 קבוצות על פי צירופי הלשון הבאים:

צירופי הלשון לקבוצה 1 - "פתח פיך ויאירו דבריך"

צירופי הלשון לקבוצה 2 - "אורות וצללים"

צירופי הלשון לקבוצה 3 - "הלך לאורו"

צירופי הלשון לקבוצה 4 - "מאיר פנים".

בקבוצות

לפניכם לוח המכיל 20 כרטיסי איורים. גזרו אותם, התבוננו בכל אחד מהם ודונו:

- האם האיור עשוי להיות קשור לצירוף הלשוני שקיבלתם? כיצד?
- בחרו את הכרטיסים שתמצאו בהציג במליאה ותכננו כיצד תדגימו את הקשר לצירוף הלשוני.

לוח כרטיסי איורים לצירופי לשון בנושא ה"אור" ומשמעותיותו

במליאה

דיווח על ידי נציגי הקבוצות.

האם עלו פרשנויות שונות לאותו איור? כיצד? במה זה תלוי? מי מעניק פרשנות לאיור?

האתר לטיפול תקשורת בין-אישית:

http://www.education.gov.il/yesodi/hevra_tochnit.htm

3. "מא/צ/ר"

מטרה: ללמוד את החניכים שירי חנוכה.

מחלקים את הכיתה ל-2 קבוצות:

- קבוצה א - הלל.
- קבוצה ב - בשיר.

מסבירים להם את חוקי המשחק:

- כל קבוצה בתורה צריכה למלא את המשימה.
- קבוצה שעונה נכון, זכאית לתור נוסף.

המשימות הן:

- משימה ראשונה - משמיעים צליל ראשון - עליהם לזהות את השיר.
- משימה שנייה - אומרים מילים מהשיר ועליהם לזהות את השיר.
- משימה שלישית - מעלים נושא - לדוגמה "לביבה", "סופגנייה" ועליהם למצוא כמה שיותר שירים עם המילה בנושא.
- משימה רביעית - שירים ברצף של אותיות. עליהם לזהות מספר רב יותר של שירים מסתתרים.

על פי מל"י עפולה

4. בואים ההם... בצאן הצי

הפעולה: הפיכת עיתון של ימינו לעיתון לנוער מימי החשמונאים.

הציוד הנדרש: עיתונים, מספריים, ניירות ודבק.

מהלך הפעולה:

כל קבוצה תקבל עמוד ראשי של עיתון. בזמן המוקצב מראש (כעשר דקות) על הקבוצה להפוך את העיתון שקיבלה לעיתון מימי החשמונאים. המשימה תיעשה על ידי החלפת מילים, שמות ומושגים, על ידי הדבקת פיסות נייר, שעליהן תיכתב המילה החדשה, לדוגמה הידיעה הבאה:

"כוח צה"ל פשט לעת בוקר במבצע בזק על בתי מלאכה לייצור קסאמים במחנות פליטים בעזה. חוסלו עמדות ופוצצו בתים. הוחרמו פצמ"רים ואמל"ח נוספים.

על ידי החלפת מילים והדבקת מילים חדשות אפשר להפוך את הידיעה לידיעה הבאה: "בשעות הבוקר המוקדמות כוח חשמונאי הפתיע מחנה לוחמים יוני בדרום בית שאן. חוסלו עמדות, הושמדו פסילים, הוחרמו פילים, רמחים וצנות (מגינים) בתום הפעולה החיילים ארגנו סעודת הודייה."

רצוי שהשינויים יהיו קטנים ככל האפשר תוך שמירה על רוח הידיעה המקורית.

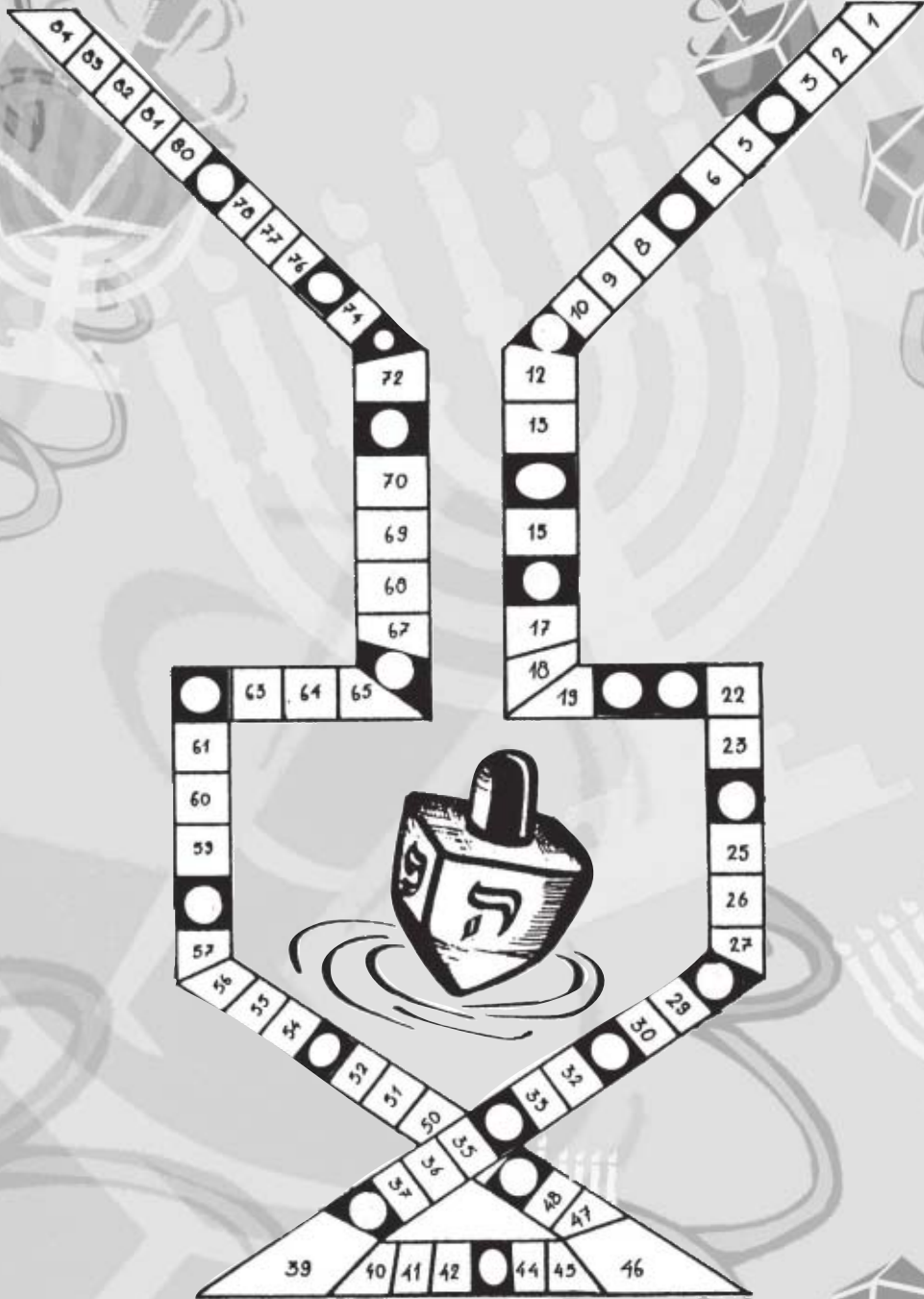
5. חנוכה - משחק אסמט'ג'

מטרות המשחק: היכרות עם מנהגי חנוכה

הוראות:

1. המדריכה תכין לוח ועליו תכתוב את ההוראות הרשומות בהמשך בהתאם למספרים.
2. יש לחלק את הקבוצה לשתיים.
3. כל חניך בקבוצה מתקדם במסלול בתורו בהתאם למספר שהוא מקבל בהטלת קוביה.
4. אם החניך עולה על משבצת שחורה עליו למלא אחר ההוראות הרשומות בלוח.
5. במצב שהחניך מקבוצה א' מגיע למשבצת של קבוצה ב' עליו לחזור להתחלה.
6. הקבוצה המצליחה להביא 2 מחניכיה לסוף המסלול היא המנצחת.

המלצה: במטרה לשתף את כל הקבוצה יש להטיל קוביה לצירופו של מתחרה נוסף.

דוגמאות למשימות

4. אתה זרין, הדלקת בזמן הנכון - קפוץ למשבצת 12.
7. הזמנת עולה חדש להשתתף במסיבת החנוכה המשפחתית - זכית בתור נוסף.
11. אבוי לך, היום ליל ראשון של חנוכה ושכחת לברך "שהחיינו", לא נורא תוכל לברך בלילה הבא, בינתיים המתן תור אחד.
14. הופעתם לפני קשישים במועדון לגיל הזהב - התקדם 5 משבצות.
16. חשבת שמותר להדליק בחנוכה חשמלית - טעית! - המתן תור אחד.
20. חילקתם סופגניות לחיילי צה"ל בבסיס הקרוב - זכית בתור נוסף.
21. זכרת שערב שבת היום ומדליקים נר חנוכה תחילה - קבל תור נוסף.
28. למדת דין נרות חנוכה כמנורת בית המקדש שאין משתמשים בהם כלל, ובכן הדלקת את ה"שמש" - התקדם 2 משבצות.
31. שכחת כמה נרות חנוכה מדליקים היום - המתן תור אחד.
34. עזרת לילדי גן לערוך הצגה על חנה ושבעת בניה - התקדם 2 משבצות.
38. מדוע לא הנחת את החנוכיה על אדן החלון כדי לפרסם את הנס - חזור 4 משבצות.
43. בלילה עזרת לסבא וסבתא להדליק את הנרות - קבל תור נוסף.
49. הכנים בחנוכיה הם בגובה שונה - חזור 4 משבצות כדי להשיג חנוכיה כשרה.
53. התלווית לחברים לבקר בבית חולים אצל חבר שנפצע קשה - התקדם 6 משבצות.
58. זכרת כי בתפילת העמידה מוסיפים "על הניסים" - קפוץ 4 משבצות.
62. שכחת שהיום הוא ראש חודש ויש להגיד "יעלה ויבוא" בתפילה ובברכת המזון - חזור אחורה 2 משבצות.
66. רצת מהר הביתה לפני שהילדים שכבו לישון, כדי להדליק אתם בברכה - זכית לתור נוסף.
71. כבייביסיטר שחקת במשחקי חנוכה עם בני הדודים הקטנים - התקדם 3 משבצות.
73. משפחה חדשה הגיעה לשכונה והגשת להם עזרה - התקדם 4 משבצות.
75. זכית לקרוא בתורה ב"פרשת הנשיאים" במשך שמונת ימי חנוכה - התקדם 3 משבצות.

6. אולי ישראל בתקופת אלחמאות המכבים

לפניך מפת ארץ ישראל בתקופת מלחמות המכבים:

- א. ציין במפה את המקומות האלה: ירושלים, מודיעין, אמאוס, בית צור, יפו, עזה.
- ב. כתוב במפה את שמות הימים (רבים של ים).
- ג. ציין במפה את האזור בו התנהלו הקרבות בין צבאות יהודה המכבי ובין צבאות היוונים.
- ד. על פי המפה - מאלה כיוונים באו צבאות היוונים, מה היו כלי הלחימה שלהם ובמה נלחמו המכבים?
- ה. מה היו, לדעתך, הקשיים שבהם נתקלו המכבים במלחמות היוונים?
- ו. יש המשווים את מלחמות המכבים ביוונים למלחמת השחרור של מדינת ישראל (1948), מהם לדעתך הדברים - השווים והשונים?

כתובת האתר: <http://www.jafi.org.il/education/ivrit/chanukaevrit/p1.htm>

את הפתרונות למפה ראה בסוף החוברת

ב. עשרה בטבת - יום הקדיש הכללי

סיפורים אישיים וסיפורים מיוחדים על יהדות אשכנז מבית אשכנז

בין התוכניות העתידיות, "בית אשכנז" שוקל הכנת ספר סיפורים מהווי יהודי אשכנז, המבוסס על חומר שנאסף אצלם תוך עבודתם השוטפת. ישמחו לקבל סיפורים מתאימים לקראת פרסום עתיד.

ניצחונות גרמניה במלחמת העולם הראשונה ו"ליל הבדולח"

תחילת המעשה אירע בוורשה, טרם מלחמת העולם הראשונה, כאשר העיר הייתה עדיין תחת חסותה של רוסיה.

רב צעיר בשם קופרשטוק, הנהיג קבוצת אברכים קטנה. שלטונות צבא רוסיה נודעו באכזריותם הרבה, וכל צעיר שנתפס בהתחמקות משירות צבאי, נענש במלוא חומרת הדין. העריק - אחת דינו: מוות. שניים מתלמידיו של הרב קופרשטוק נתפסו כעריקים. הם ניתלו בורשה, ורבים נצטוו להתייצב בסמוך לעמוד התלייה בזמן ביצוע פסק הדין האכזרי, "למען ישמעו וייראו". רבם נשבע לנקום ברוסים. בתחילת מלחמת העולם הראשונה, לחמה גרמניה בשתי חזיתות: המערבית - נגד צרפת ואנגליה, ומזרחית - נגד רוסיה. המגמה המרכזית והראשונה במעלה הייתה, כמובן, ניצחון מזהיר בחזית המזרחית, כדי להשתמש במלוא עוצמת ההרתעה נגד המערב.

בחזית המזרחית נעצרה המלחמה בשל התנאים הטופוגרפיים הגרועים: אגמים וביצות טובעניות רחבות ידיים, וכן בשל המבצרים המרכזיים שבתווך - שנחשבו כבלתי ניתנים לכיבוש.

לפתע, בנסיבות תמוהות למדי, קם והיה הבלתי אפשרי לאפשרי: צבא גרמניה ה"מהולל" כבש את המבצרים ובכך נפרצה הדרך למזרח. נחתם חוזה שלום במזרח - שבעקבותיו נפל הצאר הרוסי. היה זה ניצחון יחיד של ראשי הצבא הגרמני, הינדנבורג ולודנדורף (האנטישמי). עטורי תהילה חגגו השניים. תפילות לשלום גרמניה ותודה לריבון העולמים נאמרו ברוב עם, בבתי הכנסת - ולהבדיל, בכנסיות. ספרי ההיסטוריה בגרמניה מספרים גדולות ונצורות על גבורת הצבא הגרמני המהולל.

אך האמת הייתה שונה מעט... הגרמנים קיבלו את תוכניות "מצודת המזרח" כולל המבואות הסודיים ביותר שדרכם ניתן לכבוש את המצודה מידי של הרב קופרשטוק. זו הייתה נקמתו על רציחתם האכזרית של שני תלמידיו.

הנושא נשמר בסודיות מוחלטת. הרב ותלמידיו עברו לאחר מלחמת העולם הראשונה לגרמניה, לברלין, וקיבלו דירה למגורים ולבית מדרש ברחוב מינץ 5. לרבי הובטחה פנסייה עד סוף ימיו, תמיכה לתלמידיו, וכמובן - אזרחות גרמנית.

בשנת 1931 נתמנה הגנרל הינדנבורג לנשיא גרמניה. ביום הולדתו, נאספו לברכו כל נכבדי גרמניה

ושועיה. הרב קופרשטוק לא ויתר על הופעה אישית. בבגדי חג, חבוש במגבעת רבנית ובמעיל ארוך, כשבידו מקל הליכה בעל גולת כסף, הגיע לברך את הנשיא.

משמר הכבוד הגרמני עמד דום כאשר הרב, בלבושו המוזר עבר לפנייהם והציג את הזמנת השלטונות שבידו לעיניהם. איש לא ידע מה טיבו של יהודי מוזר זה.

שנתיים לאחר מכן, בשנת 1933, נתמנה היטלר לקנצלר גרמניה על ידי הנשיא - הגנרל הינדנבורג. הרב לא הופיע יותר למסיבות הרשמיות, אך זכויותיו - לרבות הפנסיה והתמיכה בתלמידיו, המשיכו לזרום במישרין לבית הרב. עם פרוץ פרעות ליל הפוגרום הידוע בשם "ליל הבדולח", ב-9 בנובמבר 1938, ניצבו מספר שוטרים גרמניים לפניו של הרב, ובגופם הגנו על המקום מפני אנשי האס-אס הפורעים.

גם שבוע לפני כן, כאשר גורשו כל יהודי פולין שישבו בגרמניה, נמנעו מלנגוע בבית הרב. במשך השנים הראשונות של גירוש יהודי גרמניה לא נגעו לרעה ברב ובתלמידיו, ואף "משכורתו" שולמה כסידרה. בשנת 1941 נפטר הרב, תלמידיו הוגלו למחנות ההשמדה במזרח ואין מי שיעיד על סופם המר.

אגדת הניצחון האדיר של צבאות גרמניה עדיין ממשיכה להילמד בגרמניה במלחמת העולם הראשונה, מן הראוי היה שלפחות תקרא עיריית ברלין רחוב על שמו של הרב קופרשטוק - מצילה ומושיעה של גרמניה בשנות 1914-1918.

מאחר ועיסוקו של "בית אשכנז" הוא גם קורות "ליל הפוגרום", נודע להם על ההגנה המיוחדת לה זכה בית הרב בלילה זה והדבר עורר את התעניינותם. בירו את פשר הדבר, ובמשך הזמן התווספו להם פרטים נוספים.

מקורות הסיפור נמצאים בידיהם והוא אף פורסם בחלקו בעיתון גרמני, אך לא קיבל את מלוא תשומת הלב הראויה.

על פי "בית אשכנז"

ג. 800 שנה לרמב"ם

מי היה הרמב"ם

לפניכם 3 סוגים של כרטיסים המתארים את תפקידיו ותכונותיו של הרמב"ם בשלוש צורות: בכינוי, בציור ובתיאור מילולי.

1. גזרו את הכרטיסים וסדרו כל שלישייה בהתאמה.
2. אתם רוצים להציג את הרמב"ם לפני אדם שאינו מכיר אותו. תארו במילים שלכם את התפקיד החשוב ביותר שלו בעיניכם.
3. אם קשה לבחור בתפקיד אחד, תארו כמה תפקידים לפי סדר החשיבות שנראה לכם.
4. תארו כעת את התפקידים של הרמב"ם בתנועות בלבד.
5. פעילות לזוג חניכים: חניך אחד אומר מילה או שתיים הרומזות על אחד התפקידים של הרמב"ם ובן זוגו צריך לגלות מהו התפקיד. למשל, אמונות ודעות, כך יש לנהוג, לבריאות, כוכבים, וכו'.

רופא

איש מדע

פילוסוף

תלמיד חכם

פוסק

מנהיג

אל עליון!! קודם שאני מתחיל בעבודתי הקדושה לרפא את יציר כפיך, אני מפיל תחינתי לפני כסא כבודך, שתתן לי אומץ רוח ומרץ רב לעשות את עבודתי באמונה ושהשאיפה לצבור הון או טוב לא תעזור את עיני מראות נכוחה, תזכני להביט על כל סובל הבא לשאול בעצתי כעל אדם, בלי הבדל בין עשיר ועני, ידיד ושונא, איש טוב ורע.

בכל פעם שרבו של הרמב"ם, ר' יוסף אבן מיגש, בחן את משה התפעל מכשרונותיו הנפלאים, ואמר פעם, "דעו לכם כי זה הילד אדם גדול יהיה, ולאורו ילכו כל בני ישראל ממזרח שמש עד מבואו".

קהילות רבות חשבוהו למדריכם הרוחני ומינוהו לנגיד, זאת אומרת נשיא הקהילה. ונגידות זו עברה בירושה לבנו ולצאצאיו לתמיד.

הרמב"ם כתב על שאלות של אמונה כדי להדריך אנשים שהיו נבוכים ומבולבלים, בדעותיהם, ולעזור להם להאמין בתורת משה ובמצוותיו ולדחות את ההשקפות הזרות של החכמה היוונית.

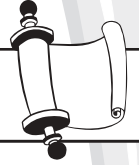
בספרו "משנה תורה" ובתשובות שענה לשאלות הרבות שהפנו אליו הקהילות היהודיות בעולם, פסק הרמב"ם הלכות בכל תחומי החיים.

ספרו הראשון של הרמב"ם היה ספר בנושא עיבור השנה, ובו ידע רב בחוכמת האסטרונומיה וההנדסה.

על פי הרמב"ם, "פעילויות למידה", הוכן על ידי צוות מרפ"ד חמד"ת,

מאת ציון עמיר, יצחק דעי, המכון לחינוך דתי בישראל, המכללה הדתית למורים ע"ש רא"ם ליפשיץ

פרשת השבוע בכותרות

לפניכם מבוקי החדשות כפי שנמסרו לכתבנו מפי מקורות יודעי דבר. יש למיין מתוכם 5 כותרות הרמוזות לפרשת השבוע (של אותו שבוע) ולהתאים בין הפרשה לכותרת.

מקל הקסם

לילה ראשון בלי אמא

מאתורי הקלעים עם אלוף הכביאים

עזוב אותי! מחכים לי במקלה...

יש רב לעשיו

נשיקה או נשיכה? חרב דו פיות

ראו - בן במזל טוב

הספירה לאחור לעימות הגורלי

בעקבות החלומות

גניבת "העיניים" של האוייב

תכנית העקירה יוצאת לדרך: כגודל החקירה גודל העקירה

לא יאומן! הוא יהודי!

על פחים קטנים

נעלם ילד! תעלומה לא!

סקר השבועי: האם אתה תומך במלכת יוסף?

האם צפנת פענח קוסם?

משמעות החטיפה בכותרות

יעקב: בני הפים מפשע

כיבוד הורים ואריכות ימים

חקירת הנאשמים בירי....

הכל בגלל כתונת

אח למכירה - הסיפור המביך

אפילו לא בפקס...

שדר האופים פוטר

סודה של אסנת

מצוד אחר המבוקש: הטלת סגר

נמיו דאחרונים

אכן נודע הדבר - ד' צדק

חכמת החיות במצרים

זיכרונות על מים וחול

תדהמה במצרים - הרועים באים

כיבוד המת בעיני הגויים

רעידת אדמה בגושן

צעיר לפני בכור - הייתכן?

האם יש צמיחה כלכלית במצרים?

מי הוא המלך החדש - רעיון מיוחד

סיוך במחנות העבודה - עדות ראיה

מצרים מרכינה ראש

"עבודה משחררת" - פתרון לבעיה היהודית

פרעה שואל את משה מה החידוש?

"מכות מצרים" בדרך

ב. חידות על הפרשה לנוער

מי יודע

פרשת ויצא

רמז	
ארמית	1. בלתי אפשרי לקיים בשתי התיבות את המרמז ב"ואלה שמות"?
שובה	2. כי עתה שבנו זה פעמיים השבת לפני כחודשיים.
רבקה	3. נבואה שהתקיימה ביום אחד ונבואה שהתקיימה בכמה ימים.

פרשת וישלח

מספר	1. המשותף לשנים שקלים ואנשים
קטנים	2. פריטים ברש"י על הפרשה כרמז לחנוכה הקרב ובא.
הכל	3. שלישיית תיבות לאחר הארוחה מחיי שרה ועד וישלח בתורה.

פרשת וישב

רבקה ותמר	1. שתי המויות, מעשה זהה, כוונות ותוצאה זהה כמעט...
ישעיהו	2. שש אותות ל"חזוה" פחות אות ל"משרת משה" פחות אות ל"נביא" ופחות אות לכנעני.
פרשת שמיני	3. איזהו העוף בחלומו של שר המשקים.

פרשת מקץ

נכר	1. סמוכים וסותרים ובשרשים זהים.

2. מנין לנו שחלומותיו של פרעה נמשכו פחות מרבע שעה.
3. רק שירים ארץ-ישראליים כך אנחנו מצווים.

זמרה

3 דקות

פרשת ויגש

1. מה יש ליוסף יחיד ב"מקין" ורבים ב"ויגש" המלך ומשנהו דומים בכפכים.
2. שלוש אותיות לבן בפרשה בתוספת אות שר צבא בתוספת אות אב לאלישע ובתוספת אות מת תוך כדי הקרבה.
3. יוב

לשון יחיד

לשון רבים

כפכים - 2 כפכים

פרשת ויחי

1. הצדיק, האב והאם והצד השווה שבהם בדבר שנוסף להם.
2. בארבעה צמדים נפסל הראשון, ונבחר השני ובפרשתנו הצמד השלישי והרביעי.
3. הפכו אדם לבהמה והעלו את קרן התורה.

אות

אפרים ומנשה

תלמי

פרשת שמות

1. מפרשתנו התלמידים משתוללים ב"חיידר" וזה דווקא "בסיידר"

ת"ת

שׁו״ע

2. ארבעה חלקים לו

אחד מהם בגמרא על הפרשה

ועוד אחד בהפטרה!

קרבן = וְ

3. היכן יש לנו גם היום,

שישה ב.... קרבן אחד.

פרשת וארא

פסחים נ"ג

1. השלישייה שלמדה מהמידה הראשונה

למכה השנייה.

מכשף

2. היה במצרים נמצא בסודן

ובספינות מתוקן.

קשה רב ועצום

3. מושג בפרשה צמוד ללב וצמוד לפה

וגם בארבע מכות יוצא.

החידות מתוך הספר "תורתך שעשועי", מאת זאב פרנק,

ניתן להשיג בחנויות הספרים, פרטים בטל' 052-8915600

(פתרונות בסוף הגיליון)

מאת בת חן אהרונסון

1. נרות חול - יצירה לחנוכה

לכבוד חג החנוכה נציע להכין נרות בגדלים ובצורות שונות. פעילות שמתאימה לכל קבוצה בכל גיל.

חומרים וציוד:

- קערה עם חול
- כלי קטן לחפירה
- פתיליות
- סיכות משרד
- נרות ישנים או פתיתי שעווה (ניתן לרכוש בחנויות ליצירה)
- צבעי פוליכרום פשוטים
- קופסת שימורים ריקה או סיר ישן שאינו בשימוש
- כיריים של גז או כירה חשמלית
- אפשר להשתמש בקוביות קרח, צדפים, אבנים, חתיכות מתכת, פרחים מיובשים וכו' לקישוט.

הכנה:

- לוקחים קערה עם חול, דואגים שהחול יהיה לח. בעזרת כלי או בידיים חופרים גומה בחול. הגומה יכולה להיות בצורות שונות כיד הדמיון הטובה. ניתן גם להעזר בצנצנת או כלי אחר אם רוצים ליצור גומה סימטרית. צורת הגומה תהיה צורתו של הנר המוגמר.
- שוברים את הנרות לחתיכות ומכניסים לתוך קופסת השימורים או הסיר (אם משתמשים בפתיתי שעווה מכניסים אותם ישירות אל הכלי).
- מחממים על הכיריים על חום נמוך עד שהשעווה נמסה. שימו לב!! שעווה חמה יכולה לגרום לכוויות! אין לעשות שלב זה ללא השגחת מבוגר!
- אל השעווה המומסת מוסיפים חתיכה של צבע וממשיכים לחמם עד שהצבע נמס ומתערבב לתוך השעווה.

- לוקחים חתיכה של פתיל ומחברים לקצה אחד שלה סיכת משרד. מניחים את הסיכה בתחתית גומת החול. יש לשים לב שהפתיל יהיה יותר ארוך מעומק הגומה כך שיצבץ מעליה.
- את השעווה החמה שופכים אל תוך הגומה. שימו לב שהפתיל לא "יטבע" בתוך השעווה.
- מחכים כשעה עד שהשעווה מתקררת ומתקשה לגמרי.
- מחלצים את הנר מתוך החול. מכניסים לקערה עם מים כדי להיפטר משאריות החול.

אפשרויות לגיוון והוספות:

- ניתן להניח בצידי גומת החול צדפים ואבנים או מתכות לפני ששופכים פנימה את השעווה וכאשר הנר מוכן הם מקשטים אותו מסביב.
- **נר מחורר** - דרך נוספת לקשט את הנר היא להכניס אל תוך השעווה אחרי ששופכים אותה אל הגומה קוביות קרח. כשהנר יהיה מוכן במקומות שבהם היו קוביות הקרח ייווצרו חורים בצורות שונות.
- **נרות צבעוניים** - אפשרות נוספת היא להמס שעווה במספר קופסאות שונות, בכל קופסה להמס צבע אחר ואז לשלב צבעים שונים באותו הנר (בשכבות זו על גבי זו או בערבוביה).
- **נרות ריחניים** - ניתן למהול לתוך השעווה המומסת שמנים ריחניים שיפיצו את ריחם בשעת הדלקת הנר.

2. בית המקדש שלי - פעילות לעשרה בטבת

עשרה בטבת הוא יום צום המציין את תחילת המצור על ירושלים. ניתן לשלב פעילות על בית המקדש ומשמעותו ובסופה להכין חולצות עם הדפס אישי של ציורו של בית המקדש.

חומרים וציוד:

- חולצות טריקו פשוטות. אפשר לבקש מכל ילד להביא מביתו או לקנות חולצות פשוטות בחנויות מפעל בשבעה שקלים לחולצה (אל תוציאו יותר זה מיותר!).
- מחשב עם מדפסת ודפים לבנים
- טרפנטין
- צמר גפן.

הכנה:

- נותנים לכל ילד לצייר בתוכנת ציור פשוטה במחשב את "בית המקדש" כפי שהוא מצטייר בדמיונו (לאחר שעבר פעילויות והדרכות בנושא).
- רצוי לא להוסיף כתב לתמונה כיוון שבמעבר אל החולצה הכתב יצא כתב ראי (הפוך).
- את התמונה מדפיסים במדפסת רגילה.
- מותחים את החולצה ומניחים עליה את הדף המודפס הפוך, כך שהדיו מונח כלפי החולצה.
- מספיגים חתיכת צמר גפן בטרפנטין ומעבירים על כל הדף. יש לשים לב שהחולצה מונחת מתוחה ואין קפלים בבד כדי שהתמונה תצא ברורה.
- בשלב הזה חלק מהדיו עובר אל בד החולצה ואז נותר רק לחכות לייבוש. כן כן זה באמת עובד ואף עמיד בכביסות!!

חומר אור-קולי

חנוכה

סרטי וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **לאור הנרות** - (יסודי וחט"ב) - 300 (כ.ר.), 227 (א), 24 - סיפור מלחמת המכבים מופיע בסרט בצילומי ציורים בשיטת האנימציה- עותק אחד של הסרט בשפה האמהרית (בהפקת נהורה).
- **פרסומי ניסא** (יסודי) - 183 (כ.ר.), 25 - חנוכה: פרסום הנס מתבטא בהדלקת נרות חנוכה; הדינים והמנהגים הקשורים בחג (מהסדרה "קשת וענף").
- **החשמונאים** - (יסודי) - 183 (כ.ר.), 25 - הרקע ההיסטורי של חג החנוכה (מהסדרה "קשת וענף").
- **חנוכה - מבט אל העבר** - (על-יסודי) - 534, 329 - מהדורה דמיונית של "מבט לחדשות" מתקופת החשמונאים.
- **חנוכה - חג דתי וחג לאומי** - (על-יסודי) - 536 - דיון בהשתתפות הרב יואל בן נון והסופר יורם קניוק (מהסדרה "שבעים פנים").
- **Hanuka Show** (אנגלית) - (הגיל הרך) - 241 - תכנית במתכונת "רחוב סומסום" לחנוכה.
- **אורות** - (כל הגילים) - 30, 173 (ר), 390 - סרט אנימציה, המתאר, בשילוב של היסטוריה ואגדה, את סיפור חנוכה ולקחייה לדורות.
- **המכבים** - 502 (ר) (בהפקת גשר).
- **היום השמיני** - 66 (אנג), 535 (ר) - ברקע הסרט ויכוח בין בעל לאשתו אם להכניס את בנם לברית של אברהם אבינו.
- **חגים ומצוות** - 193 (ר) - שבת, כשרות, חנוכה, שופר, מזוזה, תפילין, בהפקת הסוכנות היהודית.
- **חידון** - 239 - בנושא הגבורה היהודית לחנוכה (מתכנית "פיצוחים").
- **Hanuka** - 782 (אנגלית) - הרקע ההיסטורי של חג החנוכה - דינים, מנהגים ושירים.
- **חנוכה** - 879 - (מסדרת "פרפר נחמד").
- **חנוכה** - 882 - חג מדליק (מסדרת "פרפר נחמד").
- **חנוכה שמח עם אריאלה סביר** - 988 - שירי ילדים.
- **כד השמן של עזריה - ילד בתקופת החשמונאים** - 1117 - תיאטרון בובות של נעה אריאל מספר את סיפורו של ילד בתקופת החשמונאים - אולפני אתרוג.

קישורים לאתרים ברשת לחנוכה

ראה אתר האגף

<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/toranit/haverimlareshet/chageyisrael/chnukah.htm>

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

2040	- מרד החשמונאים.
2091, 2125	- יהודה המכבי כובש את ירושלים.
2092	- מירושלים לתקוע.
2267	- מאתיופיה לישראל - מסורת חגי ישראל באמהרית.
2261	- מעשה במנורה - תיאור עבודת יום יום במקדש (ע"פ הרמב"ם) בהפקת תלמוד תורה נחלה
2285	Debbie Friedman - Miracles & Wonders -
2392	- שירי חנוכה - מחרוזת שירים לילדים.

שקופיות (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

חנוכיות - (משרד החינוך)

3006	- חג החנוכה
3007	- חנוכה בקהילות ישראל (זאב רדובן).
3029	- ארץ ישראל תחת שלטון יוון ותקופת החשמונאים (זאב רדובן).

שקופיות + קלטת

3014 - חנוכה (בהפקת גנוט, מפעלי נתן מירון).

פתרונות לתשבץ החנוכיה

במאוזן: 2) בח; 4) מק; 6) סב; 8) זה; 10) זך; 11) חש; 13) פח; 15) שם; 17) שא; 19) ינ; 20) תר; 21) בו; 22) ילדה; 23) חנם; 24) רן; 25) רע; 26) מן; 27) תו; 28) יב; 29) יש; 30) תל; 31) רו; 33) הן; 34) פו; 35) וו; 36) עט; 37) הך; 38) תן; 39) בה; 40) רך; 41) פו; 42) וי; 43) מה; 44) פת; 46) להבה; 49) דש; 51) נו; 52) הם; 54) נר התמיד; 55) ספגניה; 56) דו; 57) דם; 59) וו; 60) סח; 62) מר; 63) חו; 64) שכ; 65) ג טפחים; 70) דמי חנכה; 76) וס; 77) על הניסים; 78) בר; 79) חשמונאים; 80) כי; 81) מי; 83) לפיד; 87) שפע; 90) מזבח; 92) שדכן; 96) אגד; 99) נס גדול היה פה; 100) נהר הסמבטיון; 101) בר; 102) תם; 104) אש; 105) להב; 107) כח; 108) אח; 109) רע; 111) יהודי; 112) בויך.

במאונך: 1) פך; 2) בית המקדש; 3) חנוכה; 4) מתיתיהו; 5) קרבן; 6) סביבון; 7) בושה; 8) זית; 9) הלל; 10) זהר; 11) חנה; 12) שמן; 13) פרפר; 14) חנוכיה; 15) שרוף; 16) מעוז צור; 17) שמעון; 18) אנטיוכוס; 32) זהב; 44) פה; 45) תת; 46) לי; 47) הדס; 48) הס; 49) דג; 50) שן; 53) מוהל; 56) דמוי; 58) מכבי; 61) חדר; 63) חותם; 65) גן; 66) טי; 67) פס; 68) חי; 69) ים; 71) יח; 72) חש; 73) נם; 74) כו; 75) הן; 78) בוז; 80) כהן; 82) יון; 83) לג; 84) פד; 85) יו; 86) דל; 87) שי; 88) די; 89) עף; 91) בור; 92) שה; 93) דר; 94) כה; 95) נס; 96) אב; 97) גט; 98) די; 101) בית; 103) מלח; 104) אחו; 106) ברז; 107) כה; 108) אי; 110) עי.

פתרונות לפרשת השבוע בכותרות

פרשת ויצא

1. "ואלה שמות" - (ראשי תיבות) "וחייב אדם לקרוא הפרשה שניים מקרא ואחד תרגום". ואת צמד התיבות "יגר שהדותא" מתוך פרשתנו, אי אפשר לתרגם, כי הם כבר בארמית. ולכן - בלתי אפשרי לקיים בשתי התיבות את המרומז ב"ואלה שמות".
2. הפטרת שובה ישראל נקראת לאחר ר"ה וזה היה לפני כחודשיים וגם השבת בהפטרה שמתחילה ב"ויברח יעקב שדה ארם" אנו קוראים באמצע את "שובה ישראל עד ה' אלוקיך", ולכן - "כי עתה שבנו זה פעמיים", השבת ולפני כחודשיים.
3. תולדות כ"ז, מ"ה: "...עד שוב אף אחיך ממך ושכח את אשר עשית לו ושלחתי ולקחתך משם, למה אשכל גם שניכם יום אחד". ומובא בגמ' בסוטה י"ב שהנבואה שנזרקה מפי רבקה נתקיימה. עוד אמרה רבקה, פסוק מ"ג: "ועתה בני שמע בקולי וקום ברח לך אל לבן אחי חרנה. וישבת עמו ימים אחדים", וגם נבואה זו התקיימה לפחות חלקית, אפילו שיעקב ישב אצל לבן 20 שנה שהרי נאמר "ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה" ואף על פי שזה נאמר רק לגבי שבע השנים הראשונות הרי שיש להניח שלאחר מכן כשהתברר ליעקב שהוא קיבל את לאה הוא שוב עבד שבע שנים כימים אחדים מאהבת רחל ולכן גם נבואה זו של "וישבת עמו ימים אחדים" אף היא נתקיימה. ולכן - נבואה שהתקיימה ביום אחד ונבואה שהתקיימה בכמה ימים!

פרשת וישלח

1. בברית בין הבתרים נאמר "ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה" (לך לך). וב"חיי שרה": "ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר"; וב"וישלח": "וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות עיש עמו". ולכן - המשותף הוא: 400.
2. וישלח ל"ב, כ"ה, ברש"י ד"ה ויותר יעקב, שכח **פנים קטנים** וחזר עליהם. ו"פך קטן" עומד במרכז חג החנוכה

שחל תמיד לאחר שבת "וישלח". פכים קטנים מול פך קטן. ולכן - פריטים ברשי"י על הפרשה, כרמו לחנוכה הקרב ובא (החידה מתבססת על רעיון של יואב מלכה).

3. שלישיית תיבות לאחר הארוחה (מתוך ברכת המזון): אותנו ואת כל אשר לנו כמו שנתברכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב בכל מכל כל, אברהם בַּל, יצחק מַל, ויעקב - כל. שנאמר באברהם (חיי שרה) "וה' ברך את אברהם בַּל". וביצחק נאמר (תולדות) "ויבא לי נָאֶכַל מַל", וביעקב נאמר (וישלח) "כי חנני אלקים וכי יש לי בַּל". ולכן - שלישיית תיבות לאחר הארוחה: בכל-מכל-כל, מ"יחי שרה" עד "וישלח" מתוחה!

פרשת וישב

1. שתי דמויות: רבקה ותמר. מעשה זהה: "ותקח הצעיף ותתכסי", "ותכסי בצעיף ותתעלף". כוונות שונות: רבקה מטעמי צניעות, ותמר כדי שיהודה לא יזהה אותה. תוצאה זהה: רבקה זכתה לתאומים ותמר זכתה לתאומים. כמעט: תומים (אחד צדיק ואחד רשע), ותאומים - שני צדיקים.
2. שש אותיות לחוזה: ישעיהו. פחות אות ל"משרת משה": יהושע. פחות אות לנביא: הרשע. פחות אות לכנעני: שוע, ככתוב בפרשתנו ל"ח, ב': "וירא שם יהודה בת איש כנעני ושמו שוע" וגו'.
3. בחלומו של שר המשקים מופיע כוס פרעה ו... "כוס" הוא גם שם של עוף... בפר' שמיני.

פרשת מקץ

1. מקץ מ"ב, ז': "וירא יוסף את אחיו ויכירם, ויתנכר אליהם"... ויכירם - ויתנכר, שניהם משורש נ.כ.ר. אך אחד במובן של הכיר, הכרה וכדו' והשני במובן של ניכור, נכרי וכדו', ולכן סמוכים וסותרים ובשרשים זהים.
2. שבע פרות דקות בשר ושבע שבלים דקות, שבע דקות + שבע דקות = 14 דקות, כלומר פחות מרבע שעה...
3. מקץ מ"ג, י"א: "ויאמר אליהם ישראל אביהם, אם כן אפוא זאת עשו... קחו מזמרת הארץ..." כלומר, רק שירים ארץ-ישראליים!

פרשת ויגש

1. מקץ מ"א, מ"ב: "ויסר פרעה את טבעתו... ויתן אותה על יד יוסף... וישם רביד הזהב על צוארו". כלומר, ליוסף היה רק צואר אחד - צוארו, אך לעומת זאת בפרשתנו (מ"ה, י"ד) נאמר על יוסף: "ויפול על צַנְאָרְי בנימין אחיו ובנימין בכה על צַנְאָרְיו". כאן כבר יש ליוסף יותר מצואר אחד - צַנְאָרְיו!
2. "...ואל יחר אפך בעבדך כי כמודך כפרגה". אבן עזרא: אתה כמלך והמלך כמודך. וכן כל שני כפיין שהן זה אחר זה, כמו כעמי כעמד, והיא דרך קצרה. וכן גם משמע מרשי"י שהשוואה היא כפולה, יוסף כפרעה ופרעה כיוסף. ולכן - המלך ומשנהו (פרעה ויוסף), דומים ב"כפכפים" - ב-2 כפיין.
3. בן בפרשה: יוב - מבני יששכר. יוב בתוספת א', מתקבל "יואב" שהוא שר-צבא. נוסף ליואב ה' ונקבל את "אבויה", אביו של אלישע. נוסף א' ונקבל את "אביהוא", מבני אהרן שעשה את אשר נאסר בהקריבו אש זרה. ולסיכום - יוב-יואב- אבויה-אביהוא.

פרשת ויחי

1. הצדיק הוא יוסף, האב- אברהם והאם היא שרה. לשלושתם נוספה האות ה' לשמם. אברם-אברהם. שרי-שרה. ולגבי יוסף זה אולי פחות ידוע אך הגמרא אומרת במסכת סוטה ל"ו: א"ר יצחק, יוסף הוסיפו לו אות אחת

שנאמר בתהלים פ"א "עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים". ולכן - הצדיק האב והאם, והצד השווה שבהם, בדבר שנוסף להם!

2. ארבעת הצמדים הם: ישמעאל ויצחק, עשו ויעקב, ראובן ויוסף ומנשה ואפרים, ובכל ארבעת המקרים, הודח הראשון מבכורתו בדרך זו או אחרת, ובא במקומו השני. ושני המקרים האחרונים מפורטים בפרשתנו, ברש"י על ברכת יעקב לראובן, וכן להדיא בפסוקי ברכת יעקב לאפרים ומנשה (החידה מתבססת על דברי ה"כלי יקר" על פרשת ויחי בד"ה וידגו לרוב בקרב הארץ).

3. ויחי מ"ט, ו': (צוואת יעקב לשמעון ולוי) "כי באפס הרגו איש וברצונם עקרו שור". מגילה ט': מעשה בתלמי המלך שכינס ע"ב זקנים והכניסם בע"ב בתים ואמר לכל אחד, כתבו לי תורת משה רבכם, נתן הקב"ה עצה בלב כל אחד ואחד והסכימו כולם לדעה אחת וכתבו לו כי באפס הרגו שור וברצונם עקרו אבוס, כלומר שינו מאיש לשור כדי שלא יאמרו אוה"ע רוצחים הם. ולכן - הפכו אדם לבהמה (איש לשור), והעלו את קרן התורה.

פרשת שמות

1. מפרשתנו, שמות, מתחילה התקופה המכונה "שובביים ת"ת", המתפרשת על פי שמנה שבועות, עד לפרשת תצוה (שובביים ת"ת בר"ת: שמות, וארא, בא, בשלח, יתרו, משפטים, תרומה ותצוה). ו"שובבים ת"ת" נשמע כמו משתוללים בחיידר... ולכן - מפרשתנו התלמידים משתוללים בחיידר, וזה דוקא בסיידר!...

2. ארבעה חלקים לשולחן ערוך: אורח-חיים, יורה-דעה, חושן-משפט ואבן-העזר. שבת קלט: ואמר רבי מלאי, בשכר "וראך ושמח בלבוי" (על אהרן) זכה לחושן המשפט על ליבו. הפטרת שמות (כמנהג האשכנזים, ישעיהו כ"ז): "את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה" וגו'. חושן משפט בגמ', ויורה דעה בהפטרה. ולכן - ארבעה חלקים לו, אחד מהם בגמרא על הפרשה ועוד אחד בהפטרה.

3. "קרס" זה נו, ואות ו, ערכה שש, ולכן - יש לנו גם היום שישה (כלומר ו') בקרס אחד (קרס = נו).

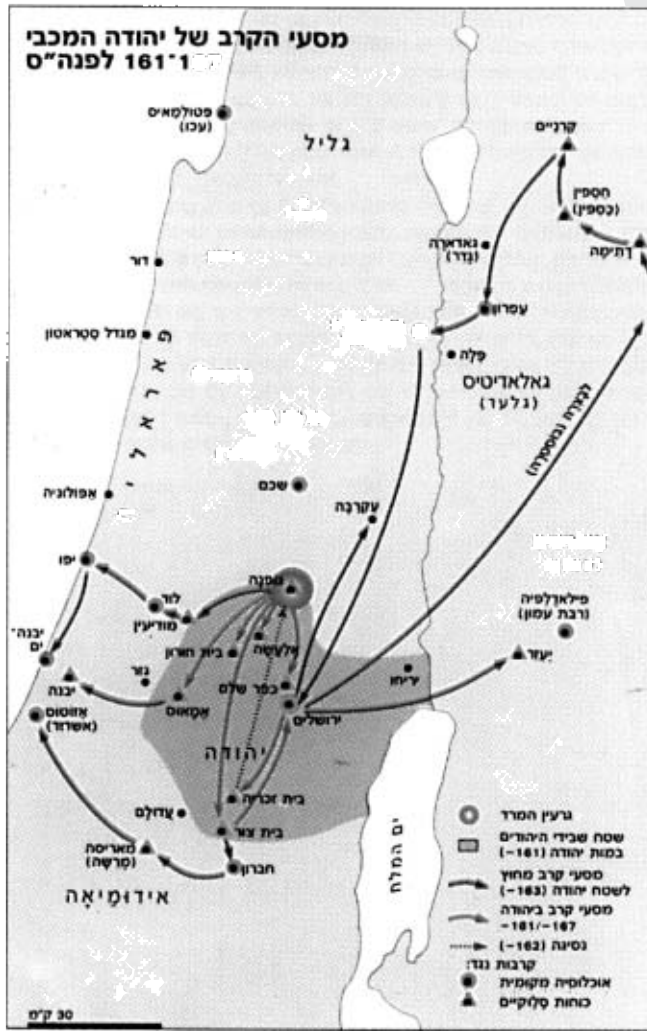
פרשת וארא

1. פסחים ג': עוד זו דרש תודוס איש רומי מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש? נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהם "ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנורך ובמשארותיך", אימתי משארות מצויות אצל תנור, הוי אומר, בשעה שהתנור חם, אנו שמצווים על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ולכן - השלישיה (חנניה מישאל ועזריה) שלמדה מהמידה הראשונה (קל וחומר, שהיא הראשונה משלוש-עשרה מידות) למכה השנייה (צפרדע).

2. במצרים היה "חרטום" (חרטומי מצרים), בירת סודן היא "חרטום" ולספינות יש "חרטום", הוא החלק הקדמי והמחודד של הספינה. ולכן - היה במצרים, נמצא בסודן ובספינות מותקן.

3. מדובר כאן במושג "כבד" במובן של קשה או רב ועצום. על פרעה נאמר, "כבד לב פרעה", ומשה רבינו כינה את עצמו "כבד פה". וארבע מתוך עשר המכות זכו אף הן לתואר כבד. א) "ויבוא ערוב כבד ביתה"; ב) "דבר כבד מאד"; ג) "ברד כבד מאד"; ד) "ויעל הארבה... כבד מאד". ולכן - מושג בפרשה צמוד ללב וצמוד לפה, וגם בארבע מכות יוצא.

ארץ ישראל בתקופת מלחמות המכבים

מתוך: "אורים במתנ"סים"

בברכת הנוכה שאתה

